राज्य सेवा (मुख्य) परीक्षा- 2021 दि.09/05/2022

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक
BOOKLET No.

407153

2021

F15

संच क्र. **A**

प्रश्नपुस्तिका

सामान्य अध्ययन – III

वेळ : 2 (दोन) तास

एकूण प्रश्न : 150
एकूण गुण : 150

सूचना

(1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत **150** अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

(2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत **न विसरता बॉलपेनने** लिहावा.

परीक्षा-क्रमांक | | | | | | | | |
केंद्राची संकेताक्षरे — शेवटचा अंक

(3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे **न विसरता नमूद करावा.**

(4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

(ब) **आयोगाने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.**

(5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण **एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नाकडे वळावे**. अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.

(6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही. एकापेक्षा जास्त उत्तरे नमूद केल्यास ते उत्तर चुकीचे धरले जाईल व त्या चुकीच्या उत्तराचे गुण वजा केले जातील.

(7) **प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच "उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता 25% किंवा 1/4 एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील".**

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका आयोगाची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती आयोगाच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरुद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उघडू नये

SEAL

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

1. खालीलपैकी कोणत्या मुख्यमंत्र्याच्या नेतृत्वाखाली महाराष्ट्राने पहिले महिला धोरण तयार केले ?

   (1) श्री शंकरराव चव्हाण

   (2) श्री शरद पवार

   (3) श्री विलासराव देशमुख

   (4) श्री वसंतराव नाईक

   Under the leadership of which of the following Chief Ministers did Maharashtra formulate the first Women's Policy ?

   (1) Shri Shankarrao Chavan

   (2) Shri Sharad Pawar

   (3) Shri Vilasrao Deshmukh

   (4) Shri Vasantrao Naik

---

2. खालीलपैकी कोणते विधान/ने बरोबर आहे/त ?

   (a) महिलांच्या सामाजिक-आर्थिक सबलीकरणासाठी 1993 मध्ये राष्ट्रीय महिला कोष स्थापन करण्यात आला.

   (b) राष्ट्रीय महिला कोष महिलांना 3·5% इतक्या कमी व्याज दराने कर्जपुरवठा करते. याव्यतिरिक्त, राष्ट्रीय महिला कोष महिला स्वयं-सहाय्य गटांना लघु-पुरवठयासंबंधी प्रशिक्षण देते.

   पर्यायी उत्तरे :

   (1) फक्त (a) (2) फक्त (b)

   (3) (a) आणि (b) (4) वरीलपैकी नाही

   Which of the following statements is/are correct ?

   (a) Rashtriya Mahila Kosh (RMK) was established in 1993 for socio-economic empowerment of women.

   (b) RMK provides loans to women with lowest interest rate of 3·5%. In addition, RMK gives training to SHG's in micro-finance.

   Answer Options :

   (1) Only (a) (2) Only (b)

   (3) (a) and (b) (4) None of the above

3. खालीलपैकी कोणते विधाने बरोबर आहेत ?

(a) पहिला मातृवंदन सप्ताह नोव्हेंबर, 2018 मध्ये घेण्यात आला.

(b) प्रधानमंत्री मातृवंदन योजना कॉमन ॲप्लिकेशन सॉफ्टवेअर अंमलबजावणी मार्गदर्शक सुची 1 सप्टेंबर, 2017 रोजी सुरु करण्यात आली.

(c) पहिला मातृवंदन सप्ताह देहरादून येथें 7 नोव्हेंबर, 2018 रोजी घेण्यात आला.

(d) पॅन इंडिया कॅम्पेन 8 ते 22 मार्च, 2019 मध्ये राबविण्यात आले.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) (c) आणि (d)

(3) (a) आणि (c) (4) (b) आणि (d)

Which of the following statements are correct ?

(a) The first Matru Vandana week was held in November, 2018.

(b) Pradhan Mantri Matru Vandana Yojana common application software implementation guide user manual was launched on 1st September, 2017

(c) The First Matru Vandana week was held on November 7, 2018 at Dehradun.

(d) The Pan-India Campaign was launched from 8th to 22nd March, 2019.

Answer Options :

(1) (a) and (b) (2) (c) and (d)

(3) (a) and (c) (4) (b) and (d)

---

4. 'एकात्मिक बाल विकास योजना' (केन्द्र सरकार पूरस्कृत) योजनेअंन्तर्गत आंगणवाडी कर्मचाऱ्यांना सन 2001 – 2002 मध्ये विशेष बाब म्हणून कोणती भेट योजना देण्यात आली ?

(1) 'भाऊबीज भेट'

(2) 'ममता भेट'

(3) 'महिला स्पेशल भेट'

(4) 'आरक्षण भेट'

Which of the following was considered as special gift for Integrated Child Development Scheme (Central Government) Anganwadi workers during 2001 – 2002 ?

(1) Bhaubij gift

(2) Mamata gift

(3) Special Lady gift

(4) Reservation gift

---

5. कोणत्या योजने/ना खाली बालिकेच्या जन्मानंतर बालिकेच्या मातेला पहिल्या 5 वर्षासाठी दर वर्षी ₹ 5,000 मिळतात.

(a) बालिका समृद्धी योजना
(b) धनलक्ष्मी योजना
(c) सुकन्या समृद्धी योजना
(d) माझी कन्या भाग्यश्री योजना

पर्यायी उत्तरे :

(1) (b) आणि (c) (2) फक्त (d)
(3) (a), (b) आणि (d) (4) फक्त (c)

Under which scheme does the girl child's mother receive ₹ 5,000 every year for the first 5 years after the birth of girl child ?

(a) Balika Samriddhi Yojana
(b) Dhanalakshmi Yojana
(c) Sukanya Samriddhi Yojana
(d) Mazi Kanya Bhagyashree Yojana

Answer Options :

(1) (b) and (c) (2) Only (d)
(3) (a), (b) and (d) (4) Only (c)

---

6. खालीलपैकी कोणते विधान/ने बरोबर नाही ?

(a) केन्द्रीय दत्तक संसाधन अधिकार (CARA) हे मूलतः अधिकृत संस्थामार्फत अनाथ, परित्यक्त आणि परित्यागी मुलांच्या दत्तक प्रक्रिये संबंधी काम करते.
(b) केंद्रीय दत्तक संसाधन अधिकार (CARA) हे एक केंद्रीय प्राधिकरण असून मुलांचे देशांतर्गत दत्तक प्रक्रिये संबंधी कार्ये करते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) (2) फक्त (b)
(3) (a) आणि (b) (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following statements is/are not correct ?

(a) The Central Adoption Resource Authority (CARA) primarily deals with adoption of orphans, abandoned and surrendered children through recognized agencies.
(b) CARA is designated as the Central Authority to deal with in-country adoption of children.

Answer Options :

(1) Only (a) (2) Only (b)
(3) (a) and (b) (4) None of the above

7. युवकांमध्ये शांती आणि मतैक्याला उत्तेजन देऊन आंतरराष्ट्रीय दृष्टीकोन वाढविणे आणि समाविष्ट करणे हे कोणत्या कार्यक्रमाचे/कार्यक्रमांचे ध्येय आहे ?

(a) आंतरराष्ट्रीय सांस्कृतिक युवा देवाणघेवाण
(b) विश्व वाय.एम.सी.ए.
(c) आंतरराष्ट्रीय युवा देवाणघेवाण कार्यक्रम
(d) युनेस्को युवा कार्यक्रम

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (c)
(2) (a), (b) आणि (c)
(3) फक्त (d)
(4) फक्त (c)

The goal of which programmes is/are to build and include an International perspective in youth in fostering peace and understanding ?

(a) International Cultural Youth Exchange
(b) World YMCA
(c) International Youth Exchange Programme
(d) UNESCO Youth Programme

Answer Options :

(1) (a) and (c)
(2) (a), (b) and (c)
(3) Only (d)
(4) Only (c)

---

8. खेलो इंडिया योजने संदर्भातील विधान/विधाने :

(a) राजीव गांधी खेल अभियानाचे विलिनीकरण खेलो इंडीया योजनेत केले.
(b) या योजनेत 10 ते 18 वयोगटातील मुलांना शारीरिक तंदुरुस्तीसाठी प्रोत्साहन दिले जाते.
(c) प्रतिभावान युवा खेळाडुंना शिष्यवृती दिली जाते.
(d) देशातील 20 विद्यापीठांना सर्वोत्कृष्ट क्रिडा केंद्र म्हणुन प्रोत्साहन देण्यात येते.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

(1) फक्त (b)
(2) (c) आणि (d)
(3) (a) आणि (b)
(4) वरीलपैकी सर्व

Consider the following statement(s) regarding Khelo India Scheme :

(a) Rajiv Gandhi Khel Abhiyan was merged in the Khelo India Scheme.
(b) This scheme promotes physical fitness among age group of 10 to 18 years.
(c) Scholarships are given to talented young players.
(d) Twenty universities in the country are promoted as the best sports centres.

Which of the statement(s) given above is/are correct ?

(1) Only (b)
(2) (c) and (d)
(3) (a) and (b)
(4) All of the above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

9. खालीलपैकी कोणते/ती विधान/ने बरोबर आहेत ?

(a) 25 वा राष्ट्रीय युवा महोत्सव ग्रेटर नोएडा, उत्तर प्रदेश येथे आयोजित करण्यात आला होता.

(b) 22 वा आदिवासी युवा एक्सचेंज कार्यक्रम 4 जानेवारी, 2019 रोजी राजीव गांधी राष्ट्रीय युवा विकास संस्था श्रीपेरुम्बुदूर येथे घेण्यात आला.

(c) राजीव गांधी राष्ट्रीय युवा विकास प्रादेशिक केंद्र चंदीगड येथे 27 ते 31 ऑगस्ट, 2018 पर्यंत पांच 'दिवसांचा एक्सपोजर व्हिजिट कम लाईफ स्किल प्रशिक्षण कार्यक्रम' आयोजित केला.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a)

(2) (b)

(3) (c)

(4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following statements is/are correct ?

(a) 25th National Youth Festival was held in Greater Noida, Uttar Pradesh.

(b) 22nd Tribal Youth Exchange Programme was held on 4th January, 2019 at Rajiv Gandhi National Youth Development Institute, Sriperumbudur.

(c) Rajiv Gandhi National Institute of Youth Development Regional Centre Chandigarh conducted a five-day 'Exposure Visit cum Life Skill Training Programme' from 27th to 31st August, 2018.

Answer Options :

(1) (a)

(2) (b)

(3) (c)

(4) All of the above

10. खाली भारतातील युवकांमधील कार्य सहभाग दराचा कल आणि फरक (1981 – 2011). दर्शविला आहे. योग्य जोड्या लावा :

	जनगणना वर्ष (I)		एकूण युवकांचा कामातील सहभाग (II)
(a)	1981	(i)	42·4
(b)	1991	(ii)	36·9
(c)	2001	(iii)	47·1
(d)	2011	(iv)	44·6

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(iii)	(ii)	(i)	(iv)
(2)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
(3)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(4)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)

Following is work participation rate trend and differentials among youth in India (1981 – 2011). Match the following pairs.

	Census Year (I)		**Total Youth Work Participation (II)**
(a)	1981	(i)	42·4
(b)	1991	(ii)	36·9
(c)	2001	(iii)	47·1
(d)	2011	(iv)	44·6

Answer Options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(iii)	(ii)	(i)	(iv)
(2)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
(3)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(4)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)

11. बंडखोरीने ग्रासलेल्या प्रदेशातील युवकांसाठी खालीलपैकी कोणते उपक्रम राबविण्यात आले आहेत ?

(a) नक्षल प्रभावित जिल्ह्यात कौशल्य विकास योजने अंतर्गत आय.टी.आय. व कौशल्य केंद्र कार्यान्वित केले.

(b) जम्मू व काश्मिरच्या युवकांसाठी 'सद्भावना' उपक्रमाद्वारे राष्ट्रीय एकता सहलींचे आयोजन करण्यात आले.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a)

(2) फक्त (b)

(3) (a) आणि (b)

(4) वरीलपैकी नाही

Which of the following activities were implemented for the youth of the rebel-affected region ?

(a) I.T.I. and skill development centers are executed in the Naxal affected districts.

(b) Organized national unity tours for the youth of Jammu and Kashmir through 'Sadbhavna' Initiative.

Answer Options :

(1) Only (a)

(2) Only (b)

(3) (a) and (b)

(4) None of the above

---

12. अस्मिता योजना कशाशी संबंधित आहे ?

(1) कुटुंब नियोजन

(2) बेटी बचाओ – बेटी पढ़ाओ

(3) महिला नियोजक

(4) किशोर वयीन मुलीसाठीसॅनिटरी नॅपकीनची तरतूद

Asmita Yojana associated with what ?

(1) Family Planning

(2) Beti Bachho – Beti Padhao

(3) Women Entrepreneur

(4) Provision of sanitary napkins to teenage girls

13. खालीलपैकी कोणती विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

(a) झारखंडमधील काथीकुड तालूका पहाडपुर या गावातील सुशीला मुरुम या महिलेने स्वतःचा लहान्ती हा बचत गट सुरु केला.

(b) शेतीच्या पारंपारिक पद्धतीतून विकास साधण्यासाठी सुशीला मुरुम यांना इंग्लंडच्या पुअरेस्ट एरियाज सिव्हील सोसायटी (PACS) या संस्थेते मदत केली.

(c) PACS या संस्थेमार्फत सुशीला मुरुम यांनी महिलांमध्ये प्रबोधन करुन समूहशेती (community farming) ही संकल्पना रुजवली.

(d) या परिसरातील दारु विक्री बंद करण्यात महिलांना यश आले.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b)

(2) (a), (b) आणि (c)

(3) (b), (c) आणि (d)

(4) वरील सर्व विधाने बरोबर आहेत

Which of the following statements is/are correct ?

(a) Sushila Murum, a woman from Kathikund taluka, Paharpur village in Jharkhand started her own self-help group called Lahanti.

(b) Sushila Murum was helped by the Poorest Areas Civil Society (PACS) of England to develop through traditional methods of farming.

(c) Through PACS, Sushila Murmu inculcated the concept of community farming in women.

(d) The women succeeded in stopping the sale of liquor in the area.

Answer Options :

(1) (a) and (b)

(2) (a), (b) and (c)

(3) (b), (c) and (d)

(4) All of the above statements are correct

14. आदिवासी समाजाला खालीलपैकी कोणत्या नावाने ओळखले जाते ?

(a) मुळ निवासी

(b) वन्य जाती

(c) गिरिजन

(d) अनूसूचीत जमाती

वरीलपैकी कोणता/कोणते पर्याय बरोबर आहे/आहेत ?

(1) फक्त (a) (2) (a) आणि (b)

(3) (a), (b) आणि (d) (4) वरीलपैकी सर्व

Tribal Community is known by which of the following name(s) ?

(a) Aboriginal

(b) Vanya Jati

(c) Girijan

(d) Scheduled Tribes

Which of the option(s) given above is/are correct ?

(1) Only (a) (2) (a) and (b)

(3) (a), (b) and (d) (4) All of the above

---

15. आदिवासी कल्याणासाठी खालीलपैकी कोणते महत्त्वाचे घटक आहेत ?

(a) आदिवासी संरक्षणासाठी इतर नागरिकांप्रमाणे समान दर्जा.

(b) संविधानातील 23 व्या कलमानुसार वेठबिगारी पद्धती बेकायदेशीर.

(c) लोकसंख्येच्या प्रमाणात लोकसभा व विधानसभेमध्ये राखीव जागा.

(d) जमीन हस्तांतरणाचे अधिकार.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) (a) आणि (c)

(3) (a), (b) आणि (c) (4) (a), (b) आणि (d)

Which of the following factors are important for tribal welfare ?

(a) Equal status for tribal protection as other citizens.

(b) According to Article 23 of the Constitution, forced labour is illegal.

(c) Reserved seats in Lok Sabha and Vidhan Sabha proportional to population.

(d) The right to transfer land.

Answer Options :

(1) (a) and (b) (2) (a) and (c)

(3) (a), (b) and (c) (4) (a), (b) and (d)

16. ग्रामीण आरोग्य पहाणी 2017 नुसार राष्ट्रीय पातळीवर आदिवासी क्षेत्रात अनुक्रमे उप-केंद्रे, प्राथमिक आरोग्य केंद्रे आणि समुदाय आरोग्य केंद्रे यांच्या प्रमाणात खालील प्रमाणे कमतरता होती :

(1) 21%, 26% आणि 23% (2) 20%, 24% आणि 25%

(3) 25%, 28% आणि 22% (4) 19%, 24% आणि 23%

As per the Rural Health Survey 2017, there was the following overall shortfall of Sub-centres, Primary Health Centres and Community Health Centres respectively in tribal areas at the all-India level :

(1) 21%, 26% and 23% (2) 20%, 24% and 25%

(3) 25%, 28% and 22% (4) 19%, 24% and 23%

---

17. वृद्धाश्रमाबाबत खालीलपैकी कोणती विधाने चुकीची आहेत ?

(a) महाराष्ट्र शासनाचे सामाजिक न्याय विभागान्तर्गत स्वयंसेवी संस्थांद्वारे “वृद्धाश्रम” ही योजना शासन निर्णय क्रमांक एस.डब्ल्यू./1063/44945/एन. दिनांक 20/02/1965 अन्वये सुरु करण्यात आली.

(b) राज्यात आजमितीस स्वयंसेवी संस्थामार्फत 33 वृद्धाश्रम अनुदान तत्त्वावर सुरु आहेत.

(c) वृद्धाश्रमात 65 वर्षावरील पुरुष व 60 वर्षावरील स्त्रियांना प्रवेश देण्यात येतो.

(d) सदरचे वृद्धाश्रम निराधार, निराश्रीत व अपंग ज्येष्ठ नागरिकांसाठी आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) (c) आणि (d)

(3) (a) आणि (c) (4) (b) आणि (d)

Which of the following statements about old age homes are incorrect ?

(a) Vruddhashram scheme was implemented through NGOs under the Department of Social Justice, Government of Maharashtra initiated under SW/1063/44945/N dated 20/02/1965.

(b) At present, 33 old age homes are functioning in the State on a grant basis through NGOs.

(c) The old age home admits men above 65 years of age and women above 60 years of age.

(d) The old age home is for the destitute, homeless and disabled senior citizens.

Answer Options :

(1) (a) and (b) (2) (c) and (d)

(3) (a) and (c) (4) (b) and (d)

18. वृद्धांच्या अभ्यासासाठीच्या स्वतंत्र शास्त्राला खालीलपैकी कोणत्या नावाने ओळखले जाते ?

(1) जेरोन्टॉलॉजी

(2) जेरियाट्रिक

(3) एनथ्रोपोलॉजी

(4) बेव्हीरीयल सायन्स

Which of the following is known as the independent science for the study of old age ?

(1) Gerontology

(2) Geriatric

(3) Anthropology

(4) Behavioural Science

---

19. राज्यातील शासनमान्य वृद्धाश्रम कोणते आहेत ?

(a) परम शांतीधाम वृद्धाश्रम, रायगड

(b) भाउसाहेब फिरोदिया वृद्धाश्रम, अहमदनगर

(c) नवजीवन विद्या विकास मंडळ, उल्हासनगर, ठाणे

(d) स्वामी शांती प्रकाश वृद्धाश्रम, धुळे

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b)

(2) (c) आणि (d)

(3) (a), (b) आणि (c)

(4) वरीलपैकी सर्व

Which are the Government sanctioned old age homes in the State ?

(a) Param Shantidham Old Age Home, Raigad

(b) Bhausaheb Firodiya Old Age Home, Ahmednagar

(c) Navjivan Vidya Vikas Mandal, Ulhasnagar, Thane

(d) Swami Shanti Prakash Old Age Home, Dhule

Answer Options :

(1) (a) and (b)

(2) (c) and (d)

(3) (a), (b) and (c)

(4) All of the above

20. खालीलपैकी कोणाच्या पुढाकाराने रमाधाम वृद्धाश्रम खोपोली येथे सुरु करण्यात आला ?

(a) रमाबाई केशव ठाकरे

(b) स्व. बाळासाहेब ठाकरे

(c) मॉसाहेब मीनाताई ठाकरे

(d) बिंदू माधव ठाकरे

वरीलपैकी कोणता पर्याय बरोबर आहे/आहेत ?

(1) फक्त (a) (2) फक्त (c)

(3) (a) आणि (c) (4) वरीलपैकी सर्व

Ramadham Old Age Home was started at Khopoli on the initiative of one of the following :

(a) Ramabai Keshav Thackeray

(b) Late Balasaheb Thackeray

(c) Maasaheb Meenatai Thackeray

(d) Bindu Madhav Thackeray

Which of the option(s) given above is/are correct ?

(1) Only (a) (2) Only (c)

(3) (a) and (c) (4) All of the above

---

21. वृद्धांमधील दीर्घकालीन निद्रानाश हे लक्षण खालीलपैकी कशासी जोडलेले आहे ?

(1) नैराश्य

(2) दुर्बल मानसिक आरोग्य

(3) शारीरिक अवलंबन

(4) स्मरणशक्तीचा ऱ्हास

Long-term insomnia among old age people has been linked with which of the following ?

(1) Depression

(2) Poor Mental Health

(3) Physical Dependency

(4) Declining Memory

22. (a) समाजीकरण ही सामान्यतः सतत चालणारी प्रक्रिया आहे.

(b) समाजीकरणाच्या प्रक्रियेत व्यक्ती स्वतःच्या संस्कृतीतील विविध नियमने, मूल्ये, वर्तन प्रकार, अभिवृती, श्रद्धा व कौशल्य आत्मसात करते.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

(1) फक्त (a)

(2) फक्त (b)

(3) (a) आणि (b)

(4) वरीलपैकी नाही

(a) Socialization is usually a continuous process.

(b) In the process of socialization, the person assumes values, behaviour pattern, attitudes, beliefs and skills by various rules of their own culture.

Which of the statements given above is/are correct ?

(1) Only (a)

(2) Only (b)

(3) (a) and (b)

(4) None of the above

---

23. सामाजिकरणाची खालीलपैकी कोणती उद्दिष्टे आहेत ?

(a) शिस्तीचे संस्कार करणे व आकांक्षा रुजविणे

(b) सामाजिक भुमिकांचे शिक्षण देणे व कौशल्य शिकविणे

(c) कुटूंब, शाळा व समवयस्कांचा समूह असणे

(d) प्रसार माध्यमे

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) (a), (b) आणि (c)

(3) (a), (b) आणि (d) (4) सर्व पर्याय बरोबर आहेत

Which of the following are the objectives of socialization ?

(a) To inculcate discipline and instill aspirations

(b) Teaching social roles and skills

(c) Having family, school and group of peers

(d) The Media

Answer Options :

(1) (a) and (b) (2) (a), (b) and (c)

(3) (a), (b) and (d) (4) All options are correct

24. मुलांच्या संवेदनशील मनावर मूल्यांचे संस्कार व्हावेत या उद्देशाने महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक मंडळ (बालभारती) ने कोणते मासिक सुरु केले ?

(1) मूल्ये (2) कला

(3) किशोर (4) मानस

Which of the following magazines has been started by Maharashtra State Board of Textbooks (Balbharati) for the purpose of inculcating values among the minds of children ?

(1) Mullay (2) Kala

(3) Kishor (4) Manas

---

25. खालीलपैकी कोणते विधाने बरोबर आहेत ?

(a) मूल्ये हे बरोबर आणि चूक यातील निवाडा करण्याची व्यक्तीच्या क्षमतांचा पाया आहे.

(b) नैतिकता ही विशेष आणि संदर्भीय नियम असतात जे व्यक्तीचे वर्तन नियमित करतात.

(c) निती तत्त्वे ही आपल्या सद्‌विचारांचे वाहन आहे.

(d) प्रमाणक हे विशिष्ट परिस्थितीत स्वीकारार्य कृती आणि उचित वर्तन करण्यासाठी विशेष मार्गदर्शक आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (b) आणि (d)

(2) (a), (b) आणि (d)

(3) (b) आणि (c)

(4) (a), (b), (c) आणि (d)

Which of the following statement(s) are correct ?

(a) Values are the foundation of a person's ability to judge between right and wrong.

(b) Morals are specific and context-driven rules that govern a person's behaviour.

(c) Ethics are the vehicle to our morals.

(d) Norm is a specific guide to action, for acceptable and appropriate behaviour in a particular situation.

Answer Options :

(1) (b) and (d)

(2) (a), (b) and (d)

(3) (b) and (c)

(4) (a), (b), (c) and (d)

---

26. मूल्य शिक्षणासाठी विद्यार्थी कृती (SAVE) हा एक हक्क आणि अधिकाराचा कार्यक्रम खालीलपैकी कोणत्या संस्थेचा आहे ?

(1) आंतरराष्ट्रीय वृध्वत्त संघ (IFA)

(2) वृद्धत्त्व निवारा आणि निगा केंद्र (OAHC)

(3) हेल्प एज इंडिया (HAI)

(4) विद्यापीठ अनुदान मंडळ (UGC)

Student Action for Value Education (SAVE) is one of the rights and entitlement programmes of which of the following organisations ?

(1) International Federation on Aging (IFA)

(2) Old Age Home Care Centre (OAHC)

(3) Help Age India (HAI)

(4) University Grants Commission (UGC)

---

27. वयोवृद्ध व्यक्तींसाठी खालीलपैकी कोणत्या योजने अंतर्गत निवृत्ती वेतन मिळते ?

(1) वृद्धांच्या आरोग्य काळजीसाठी राष्ट्रीय कार्यक्रम

(2) इंदिरा गांधी राष्ट्रीय वृद्धत्त्व निवृत्ती वेतन योजना

(3) विमा योजना

(4) ज्येष्ठ नागरिक कल्याण निधी

Which of the following schemes provides pensions for the old ?

(1) National Programme for the Health Care of Elderly

(2) Indira Gandhi National Old Age Pension Scheme

(3) Vima Yojana

(4) Senior Citizens Welfare Fund

28. खालीलपैकी कोणती कारणे भारतातील आदिवासींचे प्रश्न गंभीर होण्यास कारणीभूत ठरली आहेत ?

(a) आदिम संस्कृतीचा ऱ्हास

(b) जंगलविषयक कायदे

(c) विकास प्रकल्पांमुळे होणारे विस्थापन

(d) आदिवासींचे धर्मांतर

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b) आणि (c)
(2) (a), (c) आणि (d)
(3) (b) आणि (c)
(4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following causes are responsible for the problems of tribals in India to be serious ?

(a) Decline of tribal culture

(b) Forest laws

(c) Displacement due to development projects

(d) Conversion of tribals

Answer Options :

(1) (a), (b) and (c)
(2) (a), (c) and (d)
(3) (b) and (c)
(4) All of the above

---

29. आय.सी.डी.एस. संदर्भात खालीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

(a) आय.सी.डी.एस. लहान मुलांना पूरक पोषण आहार, आरोग्य आणि पूर्व-प्राथमिक शिक्षण यासारख्या सेवांचे एकात्मिक पुडके (package) देत असते.

(b) महाराष्ट्र राज्यात एकूण 553 आय.सी.डी.एस. प्रकल्प कार्यरत आहेत, त्यापैकी 364 प्रकल्प ग्रामीण भागात, 85 प्रकल्प आदिवासी क्षेत्रात आणि 104 प्रकल्प नागरी झोपडपट्टी क्षेत्रात आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a)
(2) फक्त (b)
(3) (a) आणि (b)
(4) वरीलपैकी नाही

Which of the following statements is/are correct regarding ICDS ?

(a) ICDS seeks to provide young children with an integrated package of services such as supplementary nutrition, health care and pre-school education.

(b) There are total 553 ICDS Projects operational in the State of Maharashtra of which 364 projects are in rural areas, 85 projects are in tribal areas and 104 projects are in urban slum areas.

Answer Options :

(1) Only (a)
(2) Only (b)
(3) (a) and (b)
(4) None of the above

---

30. खालीलपैकी कोणती विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

(a) लैंगिक गुन्हयापासून मुलाचे संरक्षण (पोक्सो) कायद्यान्वये इ-बॉक्स ऑनलाईन तक्रार 26 ऑगस्ट, 2016 रोजी सुरु करण्यात आली.

(b) 2012 मध्ये ट्रॅक चाईल्ड वेब पोर्टल कार्यान्वित झाले.

(c) बेटी बचाओ बेटी पढाओ योजना 22 जानेवारी, 2014 रोजी सुरु केली.

(d) 22 जानेवारी, 2019 रोजी भारताचे माननीय राष्ट्रपती यांच्या हस्ते राष्ट्रीय बाल पुरस्कार ने 52 मुलांना सन्मानित करण्यात आले.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b)

(2) (c) आणि (d)

(3) (a), (b) आणि (c)

(4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following statements is/are correct ?

(a) E-box online complaint under the Protection of Children from Sexual Offences (POCSO) Act was launched on 26th August, 2016.

(b) The Track Child web portal was launched in 2012.

(c) Beti Bachao Beti Padhao Yojana was launched on 22nd January, 2014.

(d) On 22nd January, 2019, at the hands of Hon'ble President of India, 52 children were honoured with the Rashtriya Bal Puraskar.

Answer Options :

(1) (a) and (b)

(2) (c) and (d)

(3) (a), (b) and (c)

(4) All of the above

31. "धर्म म्हणजे मनुष्यातील दैवी अंशाची अभिव्यक्ती" व "शिक्षण म्हणजे मनुष्यातील पूर्णत्वाची अभिव्यक्ती", असे __________ ने स्पष्ट केले.

(1) महात्मा गांधी

(2) विनोबा भावे

(3) विवेकानंद

(4) रबिंद्रनाथ टागोर

"Religion is the manifestation of the divinity already in man" and "Education is the manifestation of perfection in man" is stated by __________ .

(1) Mahatma Gandhi

(2) Vinoba Bhave

(3) Vivekanand

(4) Rabindranath Tagore

---

32. भारतीय तंत्र शिक्षण संस्था खरगपूर चे संस्थापक संचालक __________ हे होते.

(1) सर सी.व्ही. रमन

(2) पंडीत जवाहरलाल नेहरू

(3) इंदिरा गांधी

(4) राजीव गांधी

Founding Director of the Indian Institute of Technology, Kharagpur was __________ .

(1) Sir C.V. Raman

(2) Pandit Jawaharlal Nehru

(3) Indira Gandhi

(4) Rajiv Gandhi

---

33. व्यवसायिक प्रशिक्षणाला प्रोत्साहन देण्यासाठी निधी देणारी संस्था कोणती ?

(1) राष्ट्रीय कौशल विकास महामंडळ (एन.एस.डी.सी.)

(2) सार्वजनिक खाजगी भागीदारी (भारतातील)

(3) कौशल विकास मंत्रालय

(4) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण – 2019

Which is an institution to fund vocational training initiatives ?

(1) National Skill Development Corporation (NSDC)

(2) PPP in India

(3) Ministry of Skill Development

(4) National Education Policy – 2019

---

34. 12 व्या पंचवार्षिक योजनेच्या (2012 – 2017) अंदाजानुसार औपचारिक व्यवसाय शिक्षण मिळविलेल्या 19 ते 24 वयोगटातील भारतीय कामगारांचे प्रमाण किती होते ?

(1) 5% पेक्षा कमी (2) 10% ते 15%

(3) 16% ते 20% (4) 21% ते 35%

According to the estimates of the 12th Five Year Plan (2012 – 2017), what was the proportion of Indian workers in the age group of 19 to 24 years who have completed formal vocational education ?

(1) Less than 5% (2) 10% to 15%

(3) 16% to 20% (4) 21% to 35%

35. अप्रेंटिसशिप प्रशिक्षण हा उद्योग किंवा आस्थापनेमधील प्रशिक्षणाचा अभ्यासक्रम आहे. अप्रेंटिसशिप शिकाऊ उमेदवार अधिनियम यामध्ये कोणत्या बाबीचा समावेश असतो ?

(1) मूलभूत प्रशिक्षण घटक (2) ऑन-द-जॉब ट्रेनिंग (OJT)

(3) कामाच्या ठिकाणी प्रत्यक्ष प्रशिक्षण (4) वरील सर्व

Apprenticeship training is a course of training in an industry or establishment under a contract of Apprenticeship Act which consists of

(1) Basic training component (2) On-the-job training (OJT)

(3) Practical training at workplace (4) All of the above

36. विद्यापीठ अनुदान आयोगाने सेवांतर्गत महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या गुणवत्तावाढीसाठी ____________ सुरु केले आहेत.

(1) NET परीक्षा

(2) प्रादेशिक शिक्षण महाविद्यालये

(3) केंद्रिय विद्यापीठे

(4) ॲकेडॅमिक स्टॉफ कालेजेस/मानवी विकास संसाधन केंद्रे (HRDC)

UGC has started ____________ for enhancement of quality of in-service college teachers.

(1) NET exams

(2) Regional colleges

(3) Central universities

(4) Academic staff colleges/Human Resource Development Centres (HRDC)

37. जगामध्ये मुक्त विद्यापीठाची स्थापना सर्वप्रथम कोणत्या देशात झाली ?

(1) यु.एस.ए. (2) यु.के. (3) भारत (4) ऑस्ट्रेलिया

In which country was the first Open University in the world established ?

(1) USA (2) UK (3) India (4) Australia

38. 'अनुभवांचे पुनःसंयोजन म्हणजे शिक्षण होय' असे कोणी म्हटले ?

(1) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज (2) जॉन ड्युई

(3) रबिंद्रनाथ टागोर (4) रुसो

Who said, 'Education is a reconstruction of experiences' ?

(1) Rashtrasant Tukadoji Maharaj (2) John Dewey

(3) Rabindranath Tagore (4) Rousseau

---

39. कोणत्या शिक्षणातील गुणवत्ता वाढविण्यासाठी 2003 मध्ये MHRD द्वारे 'NPTEL' ची सुरुवात करण्यात आली ?

(1) वैद्यकीय शिक्षण (2) कृषी शिक्षण

(3) अभियांत्रिकी शिक्षण (4) कायदेशीर शिक्षण

'NPTEL' was initiated by the MHRD in 2003 to enhance the quality in

(1) Medical education (2) Agricultural education

(3) Engineering education (4) Legal education

---

40. 'अभावात्मक शिंक्षण (निगेटिव एज्युकेशन)' कोणत्या विचारवंताशी संबंधित आहे ?

(1) प्लेटो (2) रुसो

(3) स्वामी विवेकानंद (4) महात्मा गांधी

'Negative education' is associated with which thinker ?

(1) Plato (2) Rousseau

(3) Swami Vivekanand (4) Mahatma Gandhi

---

41. प्लेटोच्या पुढीलपैकी कोणत्या पुस्तकांमध्ये त्यांचे शैक्षणिक विचार समाविष्ट आहेत ?

(1) गॉर्जिएस आणि फिडो (Gorgias and Phaedo)

(2) सोफिस्ट आणि लायासिस (Sophist and Lycis)

(3) लॉज आणि रिपब्लिक (Laws and Republic)

(4) परमेनाइड्स आणि प्रोटेगोरस (Parmenides and Protagoras)

Which of the following books of Plato consists of his educational thoughts ?

(1) Gorgias and Phaedo

(2) Sophist and Lycis

(3) Laws and Republic

(4) Parmenides and Protagoras

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

42. शिक्षणाच्या कोणत्या स्तरावरील किमान अध्ययन पातळी ठरविण्यासाठी शासनाने समिती गठित केली होती ?

(1) प्राथमिक शिक्षण

(2) माध्यमिक शिक्षण

(3) उच्च माध्यमिक शिक्षण

(4) उच्च शिक्षण

At which level of education has the Government constituted a committee to decide the minimum level of learning ?

(1) Primary Education

(2) Secondary Education

(3) Higher Secondary Education

(4) Higher Education

---

43. 1956 या वर्षी शिक्षणात ____________ ने त्रिभाषासूत्र अंमलात आणले.

(1) सेंट्रल ॲडव्हायझरी बोर्ड ऑफ एज्युकेशन

(2) विद्यापीठ अनुदान आयोग

(3) राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ

(4) राष्ट्रीय शिक्षक शिक्षण परिषद

In the year 1956 in Education, ____________ executed the three-language formula.

(1) Central Advisory Board of Education

(2) University Grants Commission

(3) State Secondary and Higher Secondary Board

(4) National Council of Teacher Education

---

44. दुर्गाबाई देशमुख कोणत्या समितीच्या अध्यक्ष होत्या ?

(1) मूलभूत शिक्षण समिती

(2) बनारस विद्यापीठ चौकशी समिती

(3) धार्मिक व नैतिक शिक्षण समिती

(4) राष्ट्रीय स्त्री शिक्षण समिती

Durgabai Deshmukh was the President of

(1) Basic Education Committee

(2) Banaras University Enquiry Committee

(3) Religious and Ethical Education Committee

(4) National Women's Education Committee

45. खालीलपैकी कोणते एक उद्देश खडू-फळा मोहिमेचे होते ?

(1) प्राथमिक शाळेला किमान आवश्यक सुविधा व शैक्षणिक साहित्य उपलब्ध करून देणे.

(2) प्राथमिक शाळेस आवश्यक खडू व फळे याची सोयी उपलब्ध करून देणे.

(3) प्राथमिके शाळेत असे शिक्षक उपलब्ध करून देणे जे आपल्या दैनंदिन अध्यापनात चॉकस् व फळयाचा उपयोग करतील.

(4) भौतिक सोयी प्राथमिक शाळेस उपलब्ध करणे.

Which of the following is an objective behind Chalk-Board Mission ?

(1) To provide the minimum necessary facilities and educational aids to primary school.

(2) To provide the necessary chalks and boards to primary schools.

(3) To provide the teachers who will use chalks and board in their routine teaching in primary level.

(4) To provide physical infrastructure to primary schools.

---

46. प्रौढ शिक्षणासाठी दूरशिक्षणाचा मार्ग व ग्रंथालयाचे महत्त्व खालीलपैकी कोणत्या शिक्षण आयोगाने सांगितले आहे ?

(1) विद्यापीठ शिक्षण आयोग

(2) प्राथमिक शिक्षण आयोग

(3) भारतीय शिक्षण आयोग

(4) माध्यमिक शिक्षण आयोग

The importance of Library and Distance Education in Adult Education is described by which commission of education ?

(1) University Education Commission

(2) Primary Education Commission

(3) Indian Education Commission

(4) Secondary Education Commission

---

47. महाराष्ट्र शासनाने __________ शाळा देण्याचा निर्णय 1983 साली घेतला.

(1) भौतिक सुविधांच्या उपलब्धतेवर (2) आवश्यक शिक्षकांच्या नेमणुकीवर

(3) 100% अनुदान तत्त्वावर (4) विनाअनुदानित तत्त्वावर

In the year 1983 Maharashtra Government had taken the decision of allotting schools on __________ .

(1) availability of infrastructure (2) appointing required teachers

(3) 100% grant basis (4) non-grant basis

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

48. आचार्य राममूर्ती समिती चे गठन ________ करीता केले होते.

(1) व्यवसायिक शिक्षण

(2) 1986 च्या नवीन शैक्षणिक धोरणाच्या पुनरावलोकनासाठी

(3) तांत्रिक शिक्षण

(4) स्त्री शिक्षण

The constitution of Acharya Ramamurti Commission was for ________ .

(1) Vocational Education

(2) Review of New Education Policy 1986

(3) Technical Education

(4) Women's Education

---

49. शिक्षण हक्क अधिनियमातील कोणत्या कलमाने बालकास शारीरिक शिक्षा करण्यास किंवा मानसिक त्रास देण्यास प्रतिबंध केला आहे ?

(1) कलम 17 (2) कलम 18

(3) कलम 20 (4) कलम 22

Which Section of Right to Education Act, prohibits physical punishment and mental harassment of students ?

(1) Section 17 (2) Section 18

(3) Section 20 (4) Section 22

---

50. व्यवसायिक अभ्यासक्रमाच्या बाबतीत खालीलपैकी कोणती शिफारस जनार्दन रेड्डी समिती – 1992 ने केली ?

(a) व्यवसायिक अभ्यासक्रम हा वर्ग 9 पासून सुरु करावा.

(b) कार्यानुभव विधिवत कार्यान्वित झाले पाहिजे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) (2) फक्त (b)

(3) दोन्ही (a) व (b) (4) यापैकी नाही

Which of the following is the recommendation of Janardhana Reddy's Committee – 1992 with regards to Vocational Education ?

(a) Vocational course should be started from Standard 9.

(b) Work experience should be duly functional.

Answer Options :

(1) Only (a) (2) Only (b)

(3) Both (a) and (b) (4) None of the above

51. शिक्षणाच्या कोणत्या धोरणाने 5+3+3+4 ह्या शैक्षणिक आकृतीबंधाची शिफारस केली ?

(1) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण – 2020

(2) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण – 1986

(3) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण परिक्षण समिती – 1990

(4) शिक्षणाचे राष्ट्रीय धोरण – 2000

The 5+3+3+4 Educational pattern was recommended by which policy of Education ?

(1) National Education Policy – 2020

(2) National Education Policy – 1986

(3) National Education Policy Review Committee – 1990

(4) National Policy of Education – 2000

---

52. खालीलपैकी कोणते एक अखिल भारतीय तंत्रशिक्षण परिषदेचे कार्य नाही ?

(1) शिक्षणाच्या सर्व स्तरांवर तंत्रशिक्षणाचा समन्वय साधणे.

(2) शिक्षकाच्या प्रशिक्षणाचा कार्यक्रम तयार करणे.

(3) तंत्रशिक्षणाचे शिक्षण शुल्क व इतर शुल्क यासंबंधी धोरण तयार करणे.

(4) सर्व तंत्रशिक्षणाचे खाजगीकरण करणे.

Which one of the following is not a function of All India Council for Technical Education ?

(1) To co-ordinate the technical education at all stages of education.

(2) To prepare the programme for teacher's training.

(3) To prepare the policy regarding tuition fees and other fees for technical education.

(4) To privatize all technical education.

---

53. खालीलपैकी कोणते एक व्यवसायविषयक माहितीचा स्रोत नाही ?

(1) रोजगार समाचार पत्र

(2) वर्तमानपत्रे

(3) केंद्रीय शैक्षणिक व व्यवसायिक मार्गदर्शन संस्था

(4) उच्च शिक्षण संचालनालय

Which one of the following is not a source of occupational information ?

(1) Employment news

(2) Newspapers

(3) Central Bureau of Educational and Vocational Guidance

(4) Directorate of Higher Education

---

54. खालीलपैकी कोणती एक शिक्षणाच्या व्यवसायीकरणा संबंधी राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणातील तरतूद नाही ?

(1) कृषी, मार्केटींग व समाजसेवा यासारखे विषय व्यवसाय शिक्षणात सामावून घेतले जावे.

(2) व्यवसायिक संस्था स्थापित कराव्यात.

(3) विज्ञानशिक्षणाद्वारे विद्यार्थ्यांमध्ये समस्या निर्मूलन व निर्णयक्षमता योग्यता निर्माण करणे.

(4) विद्यार्थ्यांना औपचारिक शिक्षण देणे.

Which of the following is not a provision of National Education Policy on Vocationalization of Education ?

(1) Agriculture, Marketing, Social Service, etc. should be included in vocational subjects.

(2) Vocational Institutes should be established.

(3) To create the ability of problem-solving and decision-making among the students through science education.

(4) To give formal education to the students.

---

55. राष्ट्रीय प्रौढ शिक्षण परिषदेची स्थापना कोणत्या पंचवार्षिक योजनेत केली ?

(1) पहिल्या

(2) चवथ्या

(3) पाचव्या

(4) सहाव्या

In which Five Year Plan was the National Adult Education Council established ?

(1) First

(2) Fourth

(3) Fifth

(4) Sixth

56. व्यवसायविषयक माहितीची आवश्यकता पुढील कोणत्या कारणामूळे असते ?

(a) राज्य व केंद्र सरकारला लोकांना रोजगार पुरविण्यासाठी.

(b) शैक्षणिक संस्थाना व्यवसायभिमूख अभ्यासक्रम आखण्यासाठी.

(c) विद्यार्थ्यांना योग्य अशा व्यवसायात प्रवेश करण्यासाठी.

(d) विद्यार्थ्यांना विविध नोकऱ्यासंबंधी माहीती मिळण्यासाठी.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b) व (c)

(2) (a), (b) व (d)

(3) (b), (c) व (d)

(4) (a), (c) व (d)

Occupational information is needed :

(a) To provide employment to people by State and Central Government.

(b) To plan the oriented occupational curriculum for educational institutes.

(c) For the entry of students in proper occupation.

(d) To provide the information for students regarding different jobs.

Answer Options :

(1) (a), (b) and (c)

(2) (a), (b) and (d)

(3) (b), (c) and (d)

(4) (a), (c) and (d)

---

57. 1951 या वर्षामध्ये तंत्रशिक्षणाचा विकास होण्यासाठी भारतास सर्वप्रथम अनुदान __________ ने दिले.

(1) युनेस्को (2) यु.एस.अे.

(3) यु.के. (4) ऑस्ट्रेलिया

In the year 1951 __________ has given grants to India for first time for the development of technical education.

(1) UNESCO (2) USA

(3) UK (4) Australia

58. कोणती संस्था 'SWAYAM' ची राष्ट्रीय समन्वयक नाही ?

(1) NCTE (2) NCERT

(3) CEC (4) NIOS

Which organization is not a national coordinator of 'SWAYAM' ?

(1) NCTE (2) NCERT

(3) CEC (4) NIOS

---

59. खालीलपैकी कोणती संस्था भारतातील तांत्रिक आणि व्यवस्थापन शिक्षणाच्या गुणवत्तेवर लक्ष ठेवते ?

(1) NCTE (2) MCI

(3) AICTE (4) CSIR

Which of the following organisation looks after the quality of Technical and Management Education in India ?

(1) NCTE (2) MCI

(3) AICTE (4) CSIR

---

60. खालीलपैकी कोणती योजना राष्ट्रीय कौशल्य विकास मंडळा मार्फत नाही ?

(1) रोजगार मेला

(2) उड़ान

(3) प्रधानमंत्री कौशल्य विकास योजना

(4) कारागीर प्रशिक्षण योजना

Of the following which is not a scheme through NSDC ?

(1) Rozgar Mela

(2) Udaan

(3) Pradhan Mantri Kaushal Vikas Yojana

(4) Craftsmen Training Scheme

61. आफ्रिकन एकता संघटनेबाबत (OAU) खालीलपैकी अयोग्य कथन निवडा :

(1) आफ्रिकन एकता संघटनेची स्थापना मे, 1963 मध्ये झाली.
(2) आफ्रिकन युनियनची अधिकृतपणे जुलै, 2002 मध्ये दर्बन येथे स्थापना करण्यात आली.
(3) आफ्रिकन एकता संघटनेचे पहिले महासचिव डाएलो टेल्ली होते.
(4) आफ्रिकन एकता संघटनेचे मुख्यालय अदिस अबाबा येथे होते.

Select the incorrect statement from the following about Organisation of African Unity (OAU) :

(1) The Organisation of African Unity was established in May, 1963.
(2) The African Union (AU) was officially launched in July, 2002 in Durban.
(3) The First Secretary General of OAU was Diallo Telli.
(4) The Headquarter of OAU was located at Addis Ababa.

---

62. जोड्या लावा – (अलिप्ततावादी चळवळीची शिखर संमेलने/परिषद)

	I (परिषद/शिखर सम्मेलन)		II (वर्ष)
(a)	बेलग्रेड परिषद	(i)	1986
(b)	दिल्ली शिखर सम्मेलन	(ii)	1970
(c)	लुसाका परिषद	(iii)	1961
(d)	हरारे शिखर सम्मेलन	(iv)	1983

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(2)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
(3)	(iii)	(ii)	(i)	(iv)
(4)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)

Match the pairs – (Conference/Summit of Non-Alignment Movement)

	I (Conference/Summit)		II (Year)
(a)	Belgrade Conference	(i)	1986
(b)	Delhi Summit	(ii)	1970
(c)	Lusaka Conference	(iii)	1961
(d)	Harare Summit	(iv)	1983

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
(2)	(iii)	(i)	(ii)	(iv)
(3)	(iii)	(ii)	(i)	(iv)
(4)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)

63. आंतरराष्ट्रीय मजुर संघटनेबाबत खालीलपैकी अयोग्य कथन/ने निवडा :

(a) आंतरराष्ट्रीय मजूर संघटनेने 2019 मध्ये 100 वा वर्धापन दिन साजरा केला.

(b) आंतरराष्ट्रीय मजूर संघटनेच्या घटनेचा मसुदा सॅम्युएल गोल्फसन यांच्या अध्यक्षतेखाली कामगार आयोगाने तयार केला होता.

(c) आंतरराष्ट्रीय मजूर संघटना ही व्हर्सायच्या तहाचा भाग म्हणून तयार केली गेली.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (b)
(2) फक्त (a) आणि (c)
(3) फक्त (a) आणि (b)
(4) फक्त (b) आणि (c)

Select the incorrect statement/s about International Labour Organisation (ILO) :

(a) The ILO celebrated its 100th anniversary in 2019.

(b) The Constitution of ILO was drafted by the Labour Commission, chaired by Samuel Golfson.

(c) ILO was created as the part of the Treaty of Versailles.

Answer Options :

(1) Only (b)
(2) Only (a) and (c)
(3) Only (a) and (b)
(4) Only (b) and (c)

---

64. युरोपियन युनियन बाबत खालील विधाने लक्षात घ्या :

(a) 1985 मध्ये शेनगन एरियाची निर्मिती करण्यात आली. ह्या एरियामध्ये लोक एका देशापासून दुसऱ्या देशापर्यंत मुक्तपणे आणि सुलभपणे प्रवास करू शकतात.

(b) युरोपियन युनियन बाह्य देश आईसलॅण्ड, नॉर्वे आणि स्विट्झरलॅण्ड हे शेनगन एरियाचा हिस्सा आहेत.

(c) युरोपात शांतता आणि एकता साजरी करण्यासाठी दरवर्षी 9 मे रोजी युरोप दिन आयोजित करण्यात येतो.

(d) युरोपियन युनियनचे घोषवाक्य "विविधतेमध्ये एकता" असून 2019 मध्ये त्याचा प्रथम उपयोग करण्यात आला.

वरीलपैकी योग्य कथने ओळखा.

(1) फक्त (a), (b) आणि (c)
(2) फक्त (b), (c) आणि (d)
(3) फक्त (a), (c) आणि (d)
(4) फक्त (a), (b) आणि (d)

Consider the following statements about European Union :

(a) The Schengen Area was made in 1985. In this area people can travel from country to country freely and easily.

(b) Iceland, Norway and Switzerland are the countries outside the European Union and are part of the Schengen Area.

(c) Europe Day held on 9th May every year celebrates peace and unity in Europe.

(d) "United in diversity" the motto of the European Union, first came into use in 2019.

Select the correct statements from the above.

(1) Only (a), (b) and (c)
(2) Only (b), (c) and (d)
(3) Only (a), (c) and (d)
(4) Only (a), (b) and (d)

65. खालीलपैकी कोणता मानवाधिकार जागतिक, मानवी हक्काच्या घोषणापत्रात नाही ?

(1) कायद्यासमोर समानतेचा अधिकार

(2) आश्रय घेण्याचा अधिकार

(3) विवाह करण्याचा अधिकार

(4) शिक्षा करण्याचा अधिकार

Which one of the following is not a Human Right in Universal Declaration of Human Rights ?

(1) Right to equality before the law

(2) Right to asylum

(3) Right to marriage

(4) Right to punish

---

66. योग्य कथन/ने ओळखा – (राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोग)

(a) अध्यक्ष व सदस्यांची नियुक्ती पाच सदस्यीय समितीच्या शिफारसीनुसार राष्ट्रपती द्वारा केली जाते.

(b) अध्यक्ष आणि सदस्य 5 वर्षाच्या कालावधीसाठी किंवा 65 वर्षाचे होईपर्यंत, यापैकी जे आधी असेल तोपर्यंत पद धारण करतात.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a)

(2) फक्त (b)

(3) (a) व (b) दोन्ही

(4) यापैकी नाही

Select the correct statement/s – (National Human Rights Commission)

(a) The Chairperson and members are appointed by the President on the recommendations of a five-member committee.

(b) The Chairperson and members hold office for a term of 5 years or until they attain the age of 65 years, whichever is earlier.

Answer Options :

(1) Only (a)

(2) Only (b)

(3) Both (a) and (b)

(4) None of the above

67. अलिप्ततावादी चळवळीच्या (NAM) एकूण 18 शिखर परिषदा आयोजित करण्यात आल्या आहेत.

(a) अलिप्ततावादी चळवळ (NAM) ची 1 ली व 9 वी शिखर परिषद बेलग्रेड, युगोस्लोव्हिया येथे आयोजित केली होती.

(b) NAM ची 7 वी आणि 15 वी शिखर परिषद हवाना, क्युबा येथे आयोजित केली होती.

(c) NAM ची 18 वी शिखर परिषद बाकू अझरबैजान येथे 2019 मध्ये आयोजित केली होती.

वरीलपैकी योग्य कथने ओळखा.

(1) फक्त (a) आणि (b) (2) फक्त (b) आणि (c)

(3) फक्त (a) आणि (c) (4) वरीलपैकी सर्व

The Non-Aligned Movement (NAM) has held a total of 18 Summit Conferences.

(a) The 1st Summit and 9th Summit of NAM were held at Belgrade, Yugoslavia.

(b) The 7th Summit and 15th Summit of NAM were held at Havana, Cuba.

(c) The 18th Summit of NAM was held at Baku, Azerbaijan in 2019.

Select the correct statements from the above.

(1) Only (a) and (b) (2) Only (b) and (c)

(3) Only (a) and (c) (4) All of the above

---

68. खालीलपैकी कोणते मानवी विकास निर्देशंकाचे परिमाण नाही ?

(1) आरोग्य (2) शिक्षण (3) उत्पन्न (4) धर्म

Which of the following is not a dimension of Human Development Index ?

(1) Health (2) Education (3) Income (4) Religion

---

69. खालीलपैकी अयोग्य कथन ओळखा – (मानवी हक्क संरक्षण (संशोधित) कायदा, 2019)

(1) या कायद्याने राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाच्या सदस्याची संख्या वाढविली.

(2) सर्वोच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश राहिलेल्या व्यक्तीला देखील NHRC चे अध्यक्ष म्हणून नियुक्त केले जाईल, अशी तरतूद आहे.

(3) उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश राहिलेल्या व्यक्तीला देखील राज्य मानवी हक्क आयोगाचे अध्यक्ष म्हणून नियुक्त केले जाईल, अशी तरतूद आहे.

(4) या कायद्याने राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाच्या अध्यक्ष व सदस्यांचा कार्यकाळ वाढविला.

Select the incorrect statement from the following – (The Protection of Human Rights (Amendment) Act, 2019)

(1) It increased the number of members of National Human Rights Commission (NHRC).

(2) It provided that a person who has been a judge of the Supreme Court is also made eligible to be appointed as Chairperson of NHRC.

(3) It provided that a person who has been a judge of High Court is also made eligible to be appointed as Chairperson of State Human Rights Commission.

(4) It increased the term of Chairperson and members of National Human Rights Commission.

70. 'युरोपियन स्थिरता यंत्रणा' (European Stability Mechanism) ही कांही वेळा बातम्यांत असते. ती __________ आहे.

(1) मध्यपूर्वेतून आलेल्या लक्षावधी शरणार्थींमुळे निर्माण झालेले परिणाम हाताळण्यासाठी युरोपियन युनियनने निर्माण केलेली ही एक एजन्सी.

(2) युरोझोन देशांना आर्थिक सहाय्य पुरविणारी युरोपियन युनियनची एक एजन्सी.

(3) व्यापारातील द्विपक्षीय आणि बहुपक्षीय सर्व करार हाताळणारी युरोपियन युनियनची एक एजन्सी.

(4) सदस्य राष्ट्रांमध्ये निर्माण होणारे संघर्ष हाताळण्यासाठी युरोपियन युनियनची ही एक एजन्सी.

'European Stability Mechanism' sometimes seen in the news, is an __________ .

(1) agency created by European Union to deal with the impact of millions of refugees arriving from Middle East.

(2) agency of European Union that provides financial assistance to Eurozone countries.

(3) agency of European Union to deal with all the bilateral and multilateral agreements on trade.

(4) agency of European Union to deal the conflicts arising among the member countries.

---

71. साक्षरता दरातील क्रमवारीनुसार भारतातील खालील राज्यांचा क्रम लावा. (जनगणना 2011)

(a) महाराष्ट्र (b) हिमाचल प्रदेश

(c) दिल्ली (d) तामिलनाडू

पर्यायी उत्तरे :

(1) (d), (c), (b), (a)

(2) (c), (b), (d), (a)

(3) (b), (c), (a), (d)

(4) (c), (b), (a), (d)

Arrange the following States of India according to rankings in Literacy Rate. (Census 2011)

(a) Maharashtra (b) Himachal Pradesh

(c) Delhi (d) Tamil Nadu

Answer Options :

(1) (d), (c), (b), (a)

(2) (c), (b), (d), (a)

(3) (b), (c), (a), (d)

(4) (c), (b), (a), (d)

72. जोड्या लावा – (भारतीय राज्यघटना व मानवी हक्काचे जागतिक घोषणापत्र)

	I (भारतीय राज्यघटना)		II (मानवी हक्काचे जागतिक घोषणापत्र)
(a)	कायद्यासमोर समानता – अनु. 14	(i)	अनुच्छेद 26
(b)	जगण्याचा अधिकार – अनु. 21	(ii)	अनुच्छेद 19
(c)	शिक्षणाचा अधिकार – अनु. 21A	(iii)	अनुच्छेद 3
(d)	भाषण स्वातंत्र्य – अनु. 19	(iv)	अनुच्छेद 7

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(2)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
(3)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
(4)	(iv)	(iii)	(i)	(ii)

Match the pairs – (Indian Constitution and Universal Declaration of Human Rights)

	I (Indian Constitution)		II (Universal Declaration of Human Rights)
(a)	Equality before law – Art. 14	(i)	Article 26
(b)	Right to life – Art. 21	(ii)	Article 19
(c)	Right to Education – Art. 21A	(iii)	Article 3
(d)	Right to freedom of speech – Art. 19	(iv)	Article 7

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(2)	(i)	(iii)	(iv)	(ii)
(3)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
(4)	(iv)	(iii)	(i)	(ii)

73. महाराष्ट्र राज्य मानवी हक्क आयोगाच्या संदर्भात खालीलपैकी कोणती विधाने अचूक आहेत ?

(a) 6 मार्च, 2001 रोजी तो स्थापन करण्यात आला.

(b) न्या. अरविंद सावंत हे आयोगाचे पहिले अध्यक्ष होते.

(c) आयोगाचे मुख्यालय पुणे येथे आहे.

(d) जानेवारी 2021 मध्ये तुकाराम मुंडे यांची आयोगाचे सचिव म्हणून नियुक्ती करण्यात आली.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b) आणि (d) (2) (a), (c) आणि (d)

(3) (c) आणि (d) (4) वरील सर्व

Which of the following statements regarding Maharashtra State Human Rights Commission are correct ?

(a) It was constituted on 6th March, 2001.

(b) Justice Arvind Sawant was the first Chairperson of the Commission.

(c) The Headquarters of the Commission is at Pune.

(d) In January 2021, Tukaram Munde was appointed as a Secretary of Commission.

Answer Options :

(1) (a), (b) and (d) (2) (a), (c) and (d)

(3) (c) and (d) (4) All of the above

---

74. संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या सदस्यत्वाच्या संदर्भात पुढीलपैकी अयोग्य विधान कोणते ते शोधा.

(a) संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या सनदेशी बांधीलकी मान्य करण्यास तयार असणाऱ्या सर्व राष्ट्रांसाठी UNचे सदस्यत्व खुले आहे.

(b) सदस्यत्वासाठी सुरक्षा परिषदेची शिंफारस आवश्यक आहे.

(c) सदस्यत्वासाठी आमसभेत साध्या बहुमताने ठराव पारीत होणे आवश्यक आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) (2) (b)

(3) (c) (4) वरीलपैकी कोणतेही नाही

Find out the incorrect statement about membership of UN.

(a) Membership is open to all nations who are ready to accept the obligation of the UN Charter.

(b) It requires the recommendation of Security Council.

(c) It requires simple majority vote by the General Assembly.

Answer Options :

(1) (a) (2) (b)

(3) (c) (4) None of the above

75. योग्य कथन/ने ओळखा.

(a) संयुक्त राष्ट्रांच्या मानव विकास निर्देशांक, 2020 मध्ये भारत 131 व्या स्थानावर आहे.

(b) 2019 मध्ये जन्मलेल्या भारतीयांचे आयुर्मान 72·6 वर्षे आहे तर बांग्लादेशातील लोकांचे आयुर्मान 69·7 वर्षे आहे.

(c) संयुक्त राष्ट्रांच्या मानव विकास निर्देशांक, 2020 मध्ये स्वित्झर्लॅण्ड 1 ल्या स्थानावर आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) आणि (b)
(2) फक्त (b) आणि (c)
(3) फक्त (a)
(4) फक्त (c)

Select the correct statement/s.

(a) India ranks 131 in United Nation's Human Development Index, 2020.

(b) Life expectancy of Indians at birth in 2019 was 72·6 years while Bangladesh had life expectancy of 69·7 years

(c) Switzerland ranks 1st in United Nation's Human Development Index, 2020.

Answer Options :

(1) Only (a) and (b)
(2) Only (b) and (c)
(3) Only (a)
(4) Only (c)

---

76. 2011 च्या जनगणनेनुसार महाराष्ट्राचे लिंग प्रमाण काय आहे ?

(1) 940 (2) 921 (3) 929 (4) 1021

What is the sex ratio of Maharashtra as per the 2011 census ?

(1) 940 (2) 921 (3) 929 (4) 1021

---

77. राष्ट्रकुलासंबंधी पुढीलपैकी कोणती विधान/ने सत्य आहेत ?

(a) राष्ट्रकुलाचे प्रमुख राणी एलिझाबेथ I ह्या आहेत.

(b) राष्ट्रकुल प्रमुखासाठी कार्यकाल कालावधी संदर्भात मर्यादा नाहीत.

(c) राष्ट्रकुलाचे सरचिटणीस जास्तीत जास्त चार वर्षांच्या दोन कार्यकालासाठी कार्यरत राहू शकतात.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b) आणि (c)
(2) (b) आणि (c)
(3) (a) आणि (c)
(4) (b)

Which of the following statements about Commonwealth is/are true ?

(a) Queen Elizabeth I is Head of the Commonwealth.

(b) There is no maximum term for the Head of the Commonwealth.

(c) Secretary General of Commonwealth can serve a maximum of two four-year terms.

Answer Options :

(1) (a), (b) and (c)
(2) (b) and (c)
(3) (a) and (c)
(4) (b)

78. UDHR (यूनिर्व्हसल डिक्लेरेशन ऑफ ह्यूमन राईटस्) संबंधात पुढील विधाने विचारात घ्या :

(a) संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या महासभेने ते 1948 मध्ये स्विकृत केले.

(b) त्यामध्ये 32 कलमे आहेत.

(c) "सर्व मानव जन्मत: स्वतंत्र आणि समान आहेत" असे कलम 1 मध्ये म्हटले आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) बरोबर (2) फक्त (b) बरोबर

(3) फक्त (a) आणि (c) बरोबर (4) फक्त (a) आणि (b) बरोबर

Consider the following statements with reference to UDHR (Universal Declaration of Human Rights) :

(a) It was adopted by the UN General Assembly in 1948.

(b) There are 32 articles.

(c) Article 1 says, "All human beings are born free and equal."

Answer Options :

(1) Only (a) is correct (2) Only (b) is correct

(3) Only (a) and (c) are correct (4) Only (a) and (b) are correct

---

79. संयुक्त राष्ट्राच्या सुरक्षा परिषदेच्या विविध समित्या ____________ आहेत.

(a) आण्विक ऊर्जा आयोग

(b) लष्करी स्टाफ समिती

(c) विशेष लष्करी आयोग

(d) आण्विक स्टाफ समिती

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) आणि (c) (2) फक्त (b) आणि (d)

(3) फक्त (c) आणि (d) (4) फक्त (a) आणि (b)

The various committees of Security Council of United Nations are ___________.

(a) Atomic Energy Commission

(b) Military Staff Committee

(c) Special Military Commission

(d) Atomic Staff Committee

Answer Options :

(1) Only (a) and (c) (2) Only (b) and (d)

(3) Only (c) and (d) (4) Only (a) and (b)

80. 'महाराष्ट्र राज्य महिला आयोगाबाबत' खालील विधाने विचारात घ्या :

(a) आयोगाची स्थापना 25 जानेवारी, 1993 रोजी करण्यात आली.

(b) आयोगाचे अधिकारक्षेत्र महाराष्ट्र व गोवा आहे.

(c) आयोगामध्ये एक अध्यक्ष, सहा अशासकिय सदस्य, एक सदस्य सचिव व पोलीस महासंचालक असतात.

(d) मुंबईचे पोलीस आयुक्त पदसिद्ध सदस्य आहेत.

वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?

(1) (a), (b) आणि (d)

(2) (b), (c) आणि (d)

(3) (a) आणि (c)

(4) (a) आणि (d)

Consider the following statements about 'Maharashtra State Commission for Women' :

(a) Commission was established on 25th January, 1993.

(b) The jurisdiction of the Commission is Maharashtra and Goa.

(c) The Commission consists of one Chairperson, six non-official members, a member-secretary and Director General of Police.

(d) Police Commissioner of Mumbai is an ex-officio member.

Which of the above statements are correct ?

(1) (a), (b) and (d)

(2) (b), (c) and (d)

(3) (a) and (c)

(4) (a) and (d)

81. पुढीलपैकी कोणते विधान हे हक्काची हमी देण्यासाठी महत्त्वाचे कारण नाही ?
(1) हक्क लोकशाहीचे संरक्षण करतात
(2) हक्क बहुमताच्या जुलूमशाहीपासून अल्पसंख्यंकांचे संरक्षण करतात
(3) मर्यादित शासनाचे उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी हक्क एक उत्तम मार्ग आहे
(4) हक्कांमुळे स्पर्धात्मक वातावरण तयार होते

Which of the following is not a strong reason why rights should be guaranteed ?
(1) Rights sustain democracy
(2) Rights protect minorities from the tyranny of the majority
(3) Rights are a definite way to ensure limited government
(4) Rights create an atmosphere of competition

82. जोड्या लावा – (भारतातील दहशतवाद विरोधी कायदे)

	'A' (कायदे/अधिनियम)		'B' (वर्ष)
(a)	दहशतवादी व विघटनकारी कृती (प्रतिबंध) कायदा	(i)	1967
(b)	बेकायदेशीर कृती (प्रतिबंध) कायदा	(ii)	1999
(c)	महाराष्ट्र संघटीत गुन्हेगारी नियंत्रण कायदा	(iii)	2002
(d)	दहशतवाद प्रतिबंधक कायदा	(iv)	1987

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
(3)	(i)	(iv)	(iii)	(ii)
(4)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)

Match the pairs – (Anti-terrorism Laws in India)

	'A' (Laws)		'B' (Year)
(a)	Terrorist and Disruptive Activities (Prevention) Act	(i)	1967
(b)	Unlawful Activities (Prevention) Act	(ii)	1999
(c)	Maharashtra Control of Organised Crime Act	(iii)	2002
(d)	Prevention of Terrorism Act	(iv)	1987

Answer Options :

	(a)	**(b)**	**(c)**	**(d)**
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(iv)	(ii)	(i)	(iii)
(3)	(i)	(iv)	(iii)	(ii)
(4)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)

83. राष्ट्रीय अल्पसंख्याक आयोगाविषयी योग्य विधान शोधा.

(a) तो केंद्र शासनाने स्थापन केला.

(b) तो संयुक्त राष्ट्राच्या घोषणापत्राचे पालन करतो.

(c) सध्या भारतात दहा धार्मिक अल्पसंख्याक आहेत.

(d) अल्पसंख्याकांना संविधानाने दिलेल्या संरक्षणावर देखरेख करणे, हे आयोगाचे एक कार्य आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (c) आणि (d) (2) (a), (b) आणि (d) (3) (b), (c) आणि (d) (4) (b) आणि (c)

Find the correct statements about National Commission for Minorities.

(a) It was set up by the Union Government.

(b) It adheres to the United Nations Declaration.

(c) At present there are ten religious minorities in India.

(d) Monitoring the working of the safeguards provided in the Constitution to minorities is one function of the Commission.

Answer Options :

(1) (a), (c) and (d) (2) (a), (b) and (d) (3) (b), (c) and (d) (4) (b) and (c)

---

84. पुढीलपैकी कोणती मागणी व्यापार आणि विकास या विषयांवर संयुक्त राष्ट्रांची परिषद UNCTAD च्या व्यासपीठावरून तिसऱ्या जगातील देशांतर्फे 1960 व 1970 च्या दशकात केली गेली ?

(1) नवीन आंतरराष्ट्रीय आर्थिक व्यवस्था

(2) नवीन आंतरराष्ट्रीय माहिती व्यवस्था

(3) नवीन जागतिक व्यवस्था

(4) संयुक्त जागतिक व्यवस्था

Which of the following demands was being articulated on the platforms of the United Nations Convention on Trade and Development, UNCTAD towards Third World countries in the 1960s and 1970s ?

(1) New International Economic Order, NIEO

(2) New International Information Order, NIIO

(3) New World Order

(4) Joint World Order

---

85. पोक्सो (POCSO) चा अन्वयार्थ काय ?

(1) प्रिव्हेंशन ऑफ चिल्ड्रेन फ्रॉम स्मॉल ऑफनसेस

(2) प्रोटेक्शन ऑफ क्राइम फ्रॉम सोसायटील ऑर्गनायझेशन

(3) प्रोटेक्शन ऑफ चिल्ड्रेन फ्रॉम सेक्सुअल ऑफनसेस

(4) प्रोटेक्शन ऑफ चिल्ड्रेन फ्रॉम सेक्सुअल ऑर्गनायझेशन

POCSO stands for

(1) Prevention of Children from Small Offences

(2) Protection of Crime from Societal Organization

(3) Protection of Children from Sexual Offences

(4) Protection of Children from Sexual Organization

86. यशवंतराव चव्हाण मुक्त वसाहत योजना खालीलपैकी कोणत्या सामाजिक प्रवर्गाशी संबंधीत आहे ?

(a) अनुसूचीत जाती
(b) अनुसूचीत जमाती
(c) भटक्या जमाती व विमुक्त जाती
(d) इतर मागास वर्गीय जाती

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (d) (2) (a) आणि (b)
(3) (a), (b) आणि (d) (4) फक्त (c)

Which of the following social categories is associated with Yashwantrao Chavan Mukt Vasahat Yojana ?

(a) Scheduled Castes
(b) Scheduled Tribes
(c) Nomadic Tribes and De-notified tribes
(d) Other Backward Class Castes

Answer Options :

(1) (a) and (d) (2) (a) and (b)
(3) (a), (b) and (d) (4) Only (c)

---

87. भारतीय घटनेचे कलम 330 खालीलपैकी कशाशी संबंधीत आहे ?

(a) अनुसूचीत जाती आणि अनुसूचीत जमातींसाठी विधानसभेत राखीव जागा.
(b) अनुसूचीत जाती आणि अनुसूचीत जमातींसाठी विधान परिषदेत राखीव जागा.
(c) अनुसूचीत जाती आणि अनूसूचीत जमातींसाठी राज्यसभेत राखीव जागा.
(d) अनुसूचीत जाती आणि जमातींसाठी लोकसभेत राखीव जागा.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (c) (2) फक्त (b)
(3) (a) आणि (b) (4) फक्त (d)

Article 330 of the Indian Constitution is related to :

(a) Reservation of seats for Scheduled Castes and Scheduled Tribes in Vidhan Sabha.
(b) Reservation of seats for Scheduled Castes and Tribes in Vidhan Parishad.
(c) Reservation of seats for Scheduled Castes and Tribes in Rajya Sabha.
(d) Reservation of seats for Scheduled Castes and Tribes in Lok Sabha.

Answer Options :

(1) (a) and (c) (2) Only (b)
(3) (a) and (b) (4) Only (d)

88. खालीलपैकी कोणता सामाजिक प्रवर्ग कालेलकर आयोगाशी संबंधीत आहे ?

(a) अनुसूचीत जाती

(b) अनुसूचीत जमाती

(c) भटक्या जमाती

(d) इतर मागास वर्ग

पर्यायी उत्तरे :

(1) (b) आणि (c) (2) (a) आणि (b)

(3) (a) आणि (c) (4) (d)

Which of the following social categories is/are associated with Kalelkar Commission ?

(a) Scheduled Castes

(b) Scheduled Tribes

(c) Nomadic Tribes

(d) Other Backward Classes

Answer Options :

(1) (b) and (c) (2) (a) and (b)

(3) (a) and (c) (4) (d)

---

89. खालीलपैकी कोणाला मातृत्त्व लाभ कायदा – 1961 लागू आहे ?

(a) कारखान्यांमधील महिला श्रमिक

(b) खाणींमधील महिला श्रमिक

(c) मळ्यांमधील महिला श्रमिक

(d) वरील सर्व

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) (b) आणि (c)

(3) (a) आणि (c) (4) फक्त (d)

The Maternity Benefit Act – 1961 is applicable to which of the following categories ?

(a) Female workers in factories

(b) Female workers in mines

(c) Female workers in plantations

(d) All of the above

Answer Options :

(1) (a) and (b) (2) (b) and (c)

(3) (a) and (c) (4) Only (d)

90. खालीलपैकी कोणते लाभ कर्मचारी राज्य विमा कायदा, 1948 मध्ये समाविष्ट आहेत ?

(a) आजारपण लाभ (b) मातृत्त्व लाभ

(c) अपंगत्व लाभ (d) वरीलपैकी सर्व

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) (a) आणि (c)

(3) (b) आणि (c) (4) (d)

Which of the following benefits are included in The Employees' State Insurance Act, 1948 ?

(a) Sickness benefit (b) Maternity benefit

(c) Disablement benefit (d) All of the above

Answer Options :

(1) (a) and (b) (2) (a) and (c)

(3) (b) and (c) (4) (d)

---

91. अली यावर जंग श्रवण अपंगांसाठीच्या राष्ट्रीय संस्थेची प्रादेशिक केंद्रे कुठे आहेत ?

(a) कोलकाता, नोएडा

(b) सिकंदराबाद, जानला

(c) चेन्नई, अहमदाबाद

(d) लखनौ, लुधियाना

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) फक्त (c)

(3) फक्त (d) (4) (c) आणि (d)

Where are the regional centres of Ali Yavar Jung National Institute of Speech and Hearing Disabilities ?

(a) Kolkata, Noida

(b) Secunderabad, Janla

(c) Chennai, Ahmedabad

(d) Lucknow, Ludhiana

Answer Options :

(1) (a) and (b) (2) Only (c)

(3) Only (d) (4) (c) and (d)

92. _________ हा जगातील सर्वाधिक नैसर्गीक आपत्ती प्रवण प्रदेश आहे.

(1) आशिया-पॅसिफिक

(2) सहारा वाळवंटाच्या दक्षिणेकडील अफ्रिका

(3) मध्य पूर्व आणि उत्तर अफ्रिका

(4) पूर्व युरोप

_________ is the most natural disaster prone area in the world.

(1) Asia-Pacific

(2) Sub-Saharan Africa

(3) Middle East and North Africa

(4) Eastern Europe

---

93. राष्ट्रीय लोकोमोटर (अस्थीव्यंग) अपंगांसाठीची संस्था _________ मध्ये आहे.

(1) मुंबई (2) कोलकाता (3) दिल्ली (4) चेन्नई

National Institute for Locomotor Disabilities is located in _________ .

(1) Mumbai (2) Kolkata (3) Delhi (4) Chennai

---

94. राष्ट्रीय दृष्टी दिव्यांगजन सशक्तीकरण संस्था _________ मध्ये आहे.

(1) मसुरी (2) जयपूर (3) डेहराडून (4) शिमला

National Institute for the Empowerment of Persons with Visual Disabilities is located in _________ .

(1) Mussoorie (2) Jaipur (3) Dehradun (4) Shimla

---

95. गेल्या तीन दशकांमध्ये खालीलपैकी कोणाला 'राईट लायव्हलीहूड पारितोषिक' मिळाले ?

(1) मेधा पाटकर (नर्मदा बचाव आंदोलन)

(2) स्वामी अग्नीवेश

(3) असगर अली इंजिनियर

(4) वरील सर्व

Who among the following got the 'Right Livelihood Award' during last three decades ?

(1) Medha Patkar (Narmada Bachao Andolan)

(2) Swami Agnivesh

(3) Asghar Ali Engineer

(4) All of the above

96. ऑक्सफोर्ड कमिटी फॉर फेमिन रिलीफ (OXFAM) __________ मध्ये स्थापन केली.

(1) 1947 (2) 1954

(3) 1942 (4) 1950

The Oxford Committee for Famine Relief (OXFAM) was founded in __________ .

(1) 1947 (2) 1954

(3) 1942 (4) 1950

---

97. देशातील दुर्बल घटक व वंचितांच्या मुलांना दर्जेदार शिक्षण मिळावे यासाठी सरकारने उचललेली पाऊले या बाबत खालील विधाने विचारात घ्या.

(a) मुलांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा अधिकार (आर टी ई) कायदा, 2009 ची अंमलबजावणी.

(b) आर टी ई कायद्यामुळे प्राथमिक शिक्षण पूर्ण होईपर्यंत जवळ पासच्या शाळेत विनामूल्य आणि सक्तीचे शिक्षण मिळण्याचा हक्क 5 ते 15 वर्षे वयोगटातील प्रत्येक मुलास मिळतो.

(c) आर टी ई अधिनियमानुसार सर्व निर्दिष्ट श्रेणी शाळा आणि विना अनुदानित शाळेत दुर्बल घटक आणि वंचित समूहातील किमान 25% मुलांना प्रवेश देण्याची तजवीज करते.

दिलेले कोणते विधान/विधाने योग्य आहे/आहेत ?

(1) फक्त (a) योग्य आहे

(2) (b) आणि (c) योग्य आहेत

(3) (a) आणि (c) योग्य आहेत

(4) वरील सर्व विधाने योग्य आहेत

Consider the following statements regarding steps taken by the Government to ensure quality education for children of weaker sections and disadvantaged groups in the country.

(a) Implementation of the Right of Children to Free and Compulsory Education (RTE) Act, 2009.

(b) The RTE Act ensures every child of age 5 to 15 years a right to free and compulsory education in a neighborhood school till completion of elementary education.

(c) The RTE Act ensures that all specified category schools and unaided schools shall admit at least 25% children belonging to weaker sections and disadvantaged groups.

Which of the given statements is/are correct ?

(1) Only (a) is correct

(2) (b) and (c) are correct

(3) (a) and (c) are correct

(4) All of the above statements are correct

---

98. 1953 मधे काकासाहेब कालेलकर यांची _________ च्या अध्यक्षपदी नियुक्ती झाली.

(1) मागासवर्गीय आयोग

(2) अनुसूचित जाती आयोग

(3) अनुसूचित जमाती आयोग

(4) अल्पसंख्यंक आयोग

Kakasaheb Kalelkar was appointed as Chairman of ___________ in 1953.

(1) Backward Classes Commission

(2) Scheduled Castes Commission

(3) Scheduled Tribes Commission

(4) Minorities Commission

---

99. नेहरूंच्या सामाजिक विकासाच्या संकल्पने मध्ये पुढीलपैकी कोणत्या घटकाचा समावेश नाही ?

(1) समाजवाद आणि नियोजनबद्ध आर्थिक विकास

(2) औद्योगीकरण, विज्ञान व तंत्रज्ञान विकास

(3) भू. सुधाराच्या माध्यमातून ग्रामीण समाजाची सुधारणा

(4) सामाजिक बदलाकरिता सत्य आणि अहिंसा

Among the following, what is not the ingredient of Nehru's concept of Social Development ?

(1) Socialism and planned economic development

(2) Industrialization, development of Science and Technology

(3) Improvement of rural society through land reforms

(4) Truth and non-violence for social change

100. भारत सरकार अंतर्गत अटल पेन्शन योजना (ए पी वाय) संदर्भात खालील विधानांचा विचार करा :

(a) अटल पेन्शन योजना पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी 9 मे, 2016 रोजी नवी दिल्ली येथे सुरू केली.

(b) असंघटीत क्षेत्रातील कामगारांना वृद्धापकाळाची उत्पन्न सुरक्षा प्रदान करण्यासाठी स्वावलंबन योजनेच्या ऐवजी ही योजना अमलांत आणली गेली.

(c) आर्थिक वर्ष 2021 – 22 मध्ये या योजनेची सदस्य संख्या 3·68 कोटीहून अधिक झाली.

दिलेले कोणते विधान/विधाने अयोग्य आहे/आहेत ?

(1) विधान (a) अयोग्य आहे

(2) विधाने (a) आणि (b) अयोग्य आहेत

(3) विधाने (a) आणि (c) अयोग्य आहेत

(4) विधाने (a), (b) आणि (c) अयोग्य आहेत

Consider the following statements with respect to the Atal Pension Yojana (APY) of the Government of India :

(a) The Atal Pension Yojana was launched by Prime Minister Narendra Modi on 9th May, 2016 in New Delhi.

(b) This scheme replaces Swavalamban Yojana and is established to provide old age income security to the workers belonging to the unorganized sector.

(c) During the financial year 2021 – 22, the total number of subscribers of this scheme crossed 3·68 crores.

Which of the given statement/s is/are incorrect ?

(1) (a) statement is incorrect

(2) (a) and (b) statements are incorrect

(3) (a) and (c) statements are incorrect

(4) All (a), (b), (c) are incorrect

---

101. आंतरराष्ट्रीय श्रम संघटनेची घटना ________ च्या सुरवातीस तयार करण्यात आली.

(1) 1947 (2) 1916

(3) 1919 (4) 1938

The Constitution of International Labour Organisation was drafted in early ________.

(1) 1947 (2) 1916

(3) 1919 (4) 1938

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

102. मातृत्व लाभ कायदा _________ या वर्षी तयार करण्यात आला.

(1) 1960

(2) 1961

(3) 1963

(4) 1962

The Maternity Benefit Act was enacted in _________ .

(1) 1960

(2) 1961

(3) 1963

(4) 1962

---

103. खालीलपैकी कोणती समिती महाराष्ट्रातील आरोग्याशी संबंधित नव्हती ?

(1) भोरे समिती

(2) मुदलियार समिती

(3) श्रीवास्तव समिती

(4) डांगे समिती

Which of the following committees was not related to Health in Maharashtra ?

(1) Bhore Committee

(2) Mudaliar Committee

(3) Srivastava Committee

(4) Dange Committee

---

104. मानसिक स्वास्थ्य देख-रेख अधिनियम _________ मध्ये मंजूर झाला.

(1) 2014

(2) 1986

(3) 1987

(4) 2017

The Mental Health Care Act was passed in _________ .

(1) 2014

(2) 1986

(3) 1987

(4) 2017

105. _________ ला भारतामध्ये कॅथॉलिक रिलीफ सर्व्हिसेसची (सी.आर.एस.) स्थापना केली.

(1) 1951

(2) 1961

(3) 1954

(4) 1956

The Catholic Relief Services (CRS) was established in India in _________ .

(1) 1951

(2) 1961

(3) 1954

(4) 1956

---

106. ग्राहक संरक्षण अधिनियम 2019 प्रमाणे मालाचे किंवा सेवांचे प्रदान केलेले मुल्य ₹ _________ पेक्षा जास्त आहे, अशा फिर्यादी ची दखल घेण्याची अधिकारिता राष्ट्रीय आयोगास आहे.

(1) एक कोटी

(2) पाच कोटी

(3) पन्नास लाख

(4) दहा कोटी

As per Consumer Protection Act 2019, the National Commission shall have jurisdiction to entertain complaints where the value of the goods or services paid as consideration exceeds ₹ __________ .

(1) One Crore

(2) Five Crore

(3) Fifty Lac

(4) Ten Crore

107. ग्राहक संरक्षण अधिनियम, 2019 नुसार 'तक्रारदार' म्हणजे ________ .

(a) ग्राहक

(b) अस्तित्वात असलेल्या कोणत्याही कायद्यान्वये नोंदणीकृत स्वयंसेवी ग्राहक संघटना

(c) केंद्र सरकार

(d) राज्य सरकार

पर्यायी उत्तरे :

(1) केवळ (a) आणि (b) बरोबर

(2) केवळ (c) आणि (d) बरोबर

(3) केवळ (a) आणि (c) बरोबर

(4) वरीलपैकी सर्व बरोबर

Under the Consumer Protection Act, 2019 'Complainant' means __________ .

(a) A consumer

(b) Any voluntary consumer association registered under any law for the time being in force

(c) The Central Government

(d) The State Government

Answer Options :

(1) Only (a) and (b) correct

(2) Only (c) and (d) correct

(3) Only (a) and (c) correct

(4) Above all are correct

---

108. ग्राहक संरक्षण कायदा, 2019 अंतर्गत 'उत्पादन दायित्त्व क्रिया' म्हणजे _________.

(1) अधिसूचनेचा दावा करण्यासाठी कोणत्याही आयोगा समोर एखाद्या व्यक्तीने दाखल केलेली तक्रार.

(2) अधिसूचनेचा दावा करण्यासाठी राज्य आयोगा समोर एखाद्या व्यक्तीने दाखल केलेली तक्रार.

(3) नुकसान भरपाई चा दावा करण्यासाठी कोणत्याही आयोगा समोर एखाद्या व्यक्तीने दाखल केलेली तक्रार.

(4) वरीलपैकी सर्व

Under the Consumer Protection Act, 2019, 'Product Liability Action' means __________ .

(1) Complaint filed by a person before any Commission for claiming notification.

(2) Complaint filed by a person before State Commission only for notification.

(3) Complaint filed by person before any Commission for claiming compensation.

(4) All of the above

109. खालील विधानांचे अवलोकन करा :

विधान I :

ग्राहक संरक्षण कायद्यांतर्गत केंद्रीय परिषदेने दरवर्षी किमान दोन बैठका घेणे आवश्यक आहे.

विधान II :

या कायद्यांतर्गत तक्रार निवारण यंत्रणा कार्यान्वित करणे व गुन्हेगारास शिक्षा सुनावणे हे केंद्रीय परिषदेचे उद्दिष्ट आहे.

(1) विधान I बरोबर, II चूक

(2) विधान I चूक, II बरोबर

(3) दोन्ही विधाने बरोबर

(4) दोन्ही विधाने चूक

Consider the following statements :

Statement I :

The Central Council under Consumer Protection Act must hold at least two meetings every year.

Statement II :

The objective of the Central Council is to execute the grievance redressal mechanism under this Act and to award a punishment to the culprit.

(1) Statement I correct, II is incorrect

(2) Statement I incorrect, II is correct

(3) Both statements are correct

(4) Both statements are incorrect

---

110. ग्राहक संरक्षण कायदा, 2019 च्या कलम 2(15) अनुसार 'जिल्हा आयोग' म्हणजे कलम __________ उपकलम 1 अंतर्गत स्थापन केलेला जिल्हा ग्राहक विवाद निवारण आयोग.

(1) कलम 28 (2) कलम 26

(3) कलम 27 (4) कलम 29

According to Section 2(15) of the Consumer Protection Act, 2019, 'District Commission' means a District Consumer Disputes Redressal Commission established under sub-section 1 of __________ .

(1) Section 28 (2) Section 26

(3) Section 27 (4) Section 29

---

111. (a) ज्या वेळी मृत्यूदर आणि जन्मदर हा सारखा असतो त्यावेळी लोकसंख्या स्थिर असते.

(b) जन्मदर जास्त आणि मृत्यूदर कमी असतो तेव्हा लोकसंख्या वाढते.

(c) मृत्यूदर जास्त आणि जन्मदर कमी असल्यास लोकसंख्या कमी होते.

(d) कोणत्याही देशातील लोकसंख्येची वृद्धी आणि ऱ्हास हा जन्मदर आणि मृत्यूदरावर अवलंबून असतो.

वरीलपैकी कोणते विधाने चुकीचे आहेत ?

(1) (a) आणि (d) (2) (a) आणि (c)

(3) (a), (c) आणि (d) (4) वरीलपैकी नाही

(a) Population is stable when mortality rate and birth rate are the same.

(b) Population increases when birth rate is high and mortality rate is low.

(c) If the morality rate is high and birth rate is low, then the population decreases.

(d) The growth and decline of population of any country depends on the birth rate and mortality rate.

Which of the statements(s) given above are incorrect ?

(1) (a) and (d) (2) (a) and (c)

(3) (a), (c) and (d) (4) None of the above

---

112. खालीलपैकी भारतातील लोकसंख्यावाढीची कारणे कोणती आहेत ?

(a) जन्मदर व मृत्यूदरातील तफावत

(b) विवाहाची सार्वत्रिकता

(c) लहान वयात विवाह

(d) बहुपत्नित्व

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) (2) (a) आणि (c)

(3) (a), (c) आणि (d) (4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following are the reasons for population growth in India ?

(a) The difference between birth rate and mortality rate

(b) The universality of marriage

(c) Marriage at an early age

(d) Polygamy

Answer Options :

(1) Only (a) (2) (a) and (c)

(3) (a), (c) and (d) (4) All of the above

113. राष्ट्रीय लोकसंख्या धोरण, 2000 मध्ये खालीलपैकी कोणत्या उद्दिष्टांचा समावेश आहे ?

(a) स्त्री-भ्रुणहत्या प्रतिबंधक कायदयाची अंमलबजावणी करणे.

(b) बालविवाह प्रतिबंधक कायदयाची कडक अंमलबजावणी करणे.

(c) छोट्या कुटुंबाची संकल्पना राबविणे.

(d) खेड्याच्या पातळीवर बाळंतपणाच्या सेवा उपलब्ध करुन देणे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) (b) आणि (c)

(3) (b), (c) आणि (d) (4) सर्व पर्याय बरोबर आहेत

Which of the following objectives are included in the National Population Policy, 2000 ?

(a) Enforcing Female Foeticide Prevention Law.

(b) Strict enforcement of Child Marriage Prevention Law.

(c) Implementing the concept of small family.

(d) To provide maternity services at the village level.

Answer Options :

(1) (a) and (b) (2) (b) and (c)

(3) (b), (c) and (d) (4) All options are correct

---

114. खालीलपैकी भारतात सर्वप्रथम संतती नियमन केंद्राची स्थापना कोणी केली ?

(a) डॉ. र.धों. कर्वे (b) डॉ. इरावती कर्वे

(c) डॉ. आनंदी कर्वे (d) डॉ. गो.ग. कर्वे

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) (2) फक्त (b)

(3) फक्त (d) (4) वरीलपैकी नाही

Who among the following established the first Birth Control Centre in India ?

(a) Dr. R.D. Karve (b) Dr. Irawati Karve

(c) Dr. Anandi Karve (d) Dr. G.G. Karve

Answer Options :

(1) Only (a) (2) Only (b)

(3) Only (d) (4) None of the above

115. राष्ट्रीय मूल्यांकन आणि अधिस्वीकृती परिषदेकडून (नॅक) उच्च शैक्षणिक संस्थांचे मूल्यांकन करण्यासाठी कोणते निकष वापरले जातात ?

(a) अभ्यासक्रम पैलू, अध्यापन-शिक्षण आणि मूल्यांकन

(b) संशोधन, नवीन उपक्रम आणि विस्तार, पायाभूत सुविधा व अध्ययन संसाधने

(c) विद्यार्थी आधार आणि प्रगती, शासन, नेतृत्व आणि व्यवस्थापन

(d) संस्थेबद्दलच्या तक्रारी

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) (a), (b) आणि (c)

(3) (a), (b) आणि (d) (4) सर्व पर्याय बरोबर आहेत

What are the criteria used by the National Assessment and Accreditation Council (NAAC) to evaluate higher education institutions ?

(a) Curricular Aspect, Teaching-Learning and Evaluation

(b) Research, Innovations and Extensions, Infrastructure and Learning Resources

(c) Student Support and Progression, Governance, Leadership and Management

(d) Burnout Cases

Answer Options :

(1) (a) and (b) (2) (a), (b) and (c)

(3) (a), (b) and (d) (4) All options are correct

---

116. बेकारी म्हणते :

(a) काम करण्याची इच्छा नसणे

(b) श्रमशक्ती काम करण्याच्या उपलब्ध स्थानांच्या संख्येपेक्षा अधिक असते

(c) काम करण्याची इच्छा आणि शक्ती असुन ही काम न मिळणे

(d) प्रचलित मजुरीच्या दरात काम न मिळणे

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (b) (2) (a) आणि (b)

(3) (a), (b) आणि (c) (4) (b), (c) आणि (d)

Unemployment means :

(a) Not wanting to work

(b) The workforce exceeds the number of work openings

(c) Not getting a job despite the desire and strength to work

(d) Not getting work at prevailing wage rates

Answer Options :

(1) Only (b) (2) (a) and (b)

(3) (a), (b) and (c) (4) (b), (c) and (d)

117. खालीलपैकी कोणते वर्ष संयुक्त राष्ट्र संघाने जागतिक लोकसंख्या वर्ष म्हणून घोषित केले ?

(1) 1949

(2) 1974

(3) 1978

(4) 1920

Which of the following years was declared by the United Nations as the World Population Year ?

(1) 1949

(2) 1974

(3) 1978

(4) 1920

---

118. 25 सप्टेंबर, 2014 मध्ये जाहीर केलेल्या 'मेक इन इंडिया' या कार्यक्रमांतर्गत खालीलपैकी कोणत्या बाबीवर भर देण्यात आला ?

(a) करप्रणाली सोपी व पारदर्शक करण्यावर भर.

(b) भारताचा सर्वांत मोठा ब्रॅन्ड बनाविने.

(c) भारताला उद्योगासाठी जागतिक दर्जाचे निर्मीती केंद्र बनविने.

(d) गुंतवणूकीसाठी मूलभूत सोई पूरविणे.

वरीलपैकी कोणते/कोणता पर्याय बरोबर आहे/आहेत ?

(1) फक्त (b) (2) (b) आणि (c)

(3) (b), (c) आणि (d) (4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following was/were emphasized under 'Make in India' program announced on 25th September, 2014 ?

(a) Emphasis on making the tax system simple and transparent.

(b) Making India the largest brand.

(c) To create India as a world class manufacturing hub for the industry.

(d) To provide basic facilities for investment.

Which of the option(s) given above is/are correct ?

(1) Only (b) (2) (b) and (c)

(3) (b), (c) and (d) (4) All of the above

119. परदेशातील भारतीय वंशाच्या समुदायाला भारतातील संशोधन व विकासामध्ये योगदान देण्याची संधी खालीलपैकी कोणत्या योजने अंतर्गत उपलब्ध करुन देण्यात आली ?

(a) वज्र (b) स्टार्टअप इंडिया

(c) स्टॅन्डअप इंडिया (d) मेक इन इंडिया

वरीलपैकी कोणता पर्याय बरोबर आहे ?

(1) (d) (2) (b) (3) (a) (4) (c)

Under which of the following schemes was the opportunity given to the Indian origin community from abroad to contribute to the research and development of India ?

(a) VAJRA (b) Startup India

(c) Standup India (d) Make in India

Which of the option given above is correct ?

(1) (d) (2) (b) (3) (a) (4) (c)

---

120. खालीलपैकी कोणते/कोणती विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

(a) डॉ. राधाकृष्णन आयोग हा विद्यापीठ शिक्षण आयोग म्हणून ओळखला जातो (1948 – 49).

(b) मुदलीयार आयोग हा माध्यमिक शिक्षण आयोग म्हणून ओळखला जातो (1952 – 53).

(c) कोठारी आयोग हा भारतीय शिक्षण आयोग म्हणून ओळखला जातो (1964 – 66).

(d) राष्ट्रीय ज्ञान आयोग हा सॅम पित्रोदा यांच्या अध्यक्षतेखाली 2005 मध्ये स्थापन करण्यात आला होता.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (d) (2) (b) आणि (d)

(3) वरीलपैकी सर्व (4) वरीलपैकी नांही

Which of the following statement(s) is/are incorrect ?

(a) The Dr. Radhakrishnan Commission is known as The University Education Commission (1948 – 49).

(b) The Mudaliar Commission is known as the Secondary Education Commission (1952 – 53).

(c) The Kothari Commission is known as the Education Commission of India (1964 – 66).

(d) The National Knowledge Commission was established in 2005 under the Chairmanship of Sam Pitroda.

Answer Options :

(1) Only (d) (2) (b) and (d)

(3) All of the above (4) None of the above

121. खालील विधानापैकी कोणते/कोणती विधान/विधाने योग्य आहे/आहेत ?

(a) एखाद्या देशाच्या किंवा त्यातील सुनिश्चित भूभागाच्या एका विशिष्ठ वेळच्या लोकसंख्येविषयी व तिच्या आर्थिक व सामाजिक अंगाविषयी आकडेवारी गोळा करण्याच्या, तिचे संकलन करण्याच्या व ती प्रसिद्ध करण्याच्या संपूर्ण प्रक्रियेला जनगणना असे म्हणतात.

(b) जनगणना ग्रंथ म्हणजेच सरकारी यंत्रणेने विशिष्ठ हेतूने गोळा केलेल्या लोकसंख्या विषयक विविधांगी प्राथमिक माहितीचे संकलन होय.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) (2) फक्त (b)

(3) (a) आणि (b) (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following statement(s) is/are correct ?

(a) Census is the whole process of gathering, collecting and publishing statistics about the population of a specific time of a particular country and its economic and social aspects.

(b) The census is a compilation of various statistical data related to the population collected by the government system for a specific purpose.

Answer Options :

(1) Only (a) (2) Only (b)

(3) (a) and (b) (4) None of the above

---

122. नवोदय विद्यालयाच्या संदर्भात खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

(a) 1986 च्या राष्ट्रीय शैक्षणीक धोरणात नवोदय विद्यालय ही संकल्पना पुढे आली.

(b) प्रत्येक जिल्ह्यात नवोदय विद्यालयाची स्थापंना करण्यात येईल.

(c) महाराष्ट्रात अमरावती जिल्ह्यात पहिले नवोदय विद्यालय सुरू करण्यात आले.

(d) इयत्ता 7वी ला नवोदय विद्यालयात प्रवेश मिळतो.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (b) (2) फक्त (d)

(3) (b) आणि (c) (4) फक्त (a)

Which of the following statement(s) is/are incorrect regarding Navodaya Vidyalaya ?

(a) The concept of Navodaya Vidyalaya was introduced in the 1986 National Education Policy.

(b) To establish Navodaya Vidyalaya in every district.

(c) The first Navodaya Vidyalaya of Maharashtra was started in Amravati District.

(d) Admission in Navodaya Vidyalaya is open for seventh standard.

Answer Options :

(1) Only (b) (2) Only (d)

(3) (b) and (c) (4) Only (a)

---

123. भारतातील व्यावसायिक व तांत्रीक शिक्षण प्रसार नियमन, मान्यता या बाबत जागतिक बॅंकेच्या, 2006 मधील अहवालातील काही महत्त्वाची निरिक्षणे व शिफारसी.

(a) सध्याची व्यावसायिक शिक्षण पद्धती कालबाह्य झाली त्यामुळे बदल आवश्यक आहे.

(b) इतर देशाच्या तुलनेत भारतीय कामगारांचा शैक्षणिक स्तर कमी आहे.

(c) व्यावसायिक शिक्षणाचे प्रमाण 10% इतके आहे.

(d) व्यावसायिक शिक्षणाचा अभ्यासक्रम ठरविण्यात तसेच शिक्षण संस्थांच्या व्यवस्थापनात उद्योजकांचा सहभाग आवश्यक आहे.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

(1) फक्त (a) (2) (a), (b) आणि (c)

(3) (a), (b) आणि (d) (4) वरील सर्व

Observation and recommendation of the report of the World Bank, 2006, regarding the professional and technical education circulation, regulation, approval in India.

(a) Contemporary professional education method has become outdated, that is needed to change.

(b) As compared to other countries the level of education of Indian workers is less.

(c) The percentage of professional education is 10%.

(d) Need for participation of industrialist in deciding the professional education curriculum and also in the management of education institute.

Which of the above statement(s) is/are correct ?

(1) Only (a) (2) (a), (b) and (c)

(3) (a), (b) and (d) (4) All of the above

---

124. खालीलपैकी 'राष्ट्रीय शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद' (NCERT) चे उद्देश कोणते आहेत ?

(a) राष्ट्रीय अभ्यासक्रमाची अंमलबजावणी करणे.

(b) प्राथमिक शिक्षणाचे सार्वत्रिकीकरण करणे.

(c) व्यावसायिक शिक्षणाचा प्रसार करणे.

(d) शिक्षक-शिक्षणामध्ये सुधारणा घडवून आणणे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (d) (2) (b) आणि (c)

(3) (a), (c) आणि (d) (4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following is/are objectives of the National Council of Educational Research and Training (NCERT) ?

(a) Implementing the National Curriculum.

(b) Universalization of Primary Education.

(c) Promoting Vocational Education.

(d) Improving Teacher Education.

Answer Options :

(1) (a) and (d) (2) (b) and (c)

(3) (a), (c) and (d) (4) All of the above

125. खालीलपैकी कोणती मानव संसाधन विकासाची साधने आहेत ?

(a) कौशल्यवाढ
(b) संशोधन
(c) तंत्रज्ञानाचा विकास
(d) उद्योजकता विकास
(e) कार्यक्षम मनुष्यबळ विकास

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a)
(2) (a), (b) आणि (d)
(3) (a), (b), (e) आणि (d)
(4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following are the means of Human Resource Development ?

(a) Skill Enhancement
(b) Research
(c) Development of Technology
(d) Entrepreneurship Development
(e) To develop efficient manpower

Answer Options :

(1) Only (a)
(2) (a), (b) and (d)
(3) (a), (b), (e) and (d)
(4) All of the above

---

126. खालीलपैकी कोणती संस्था उद्योग व्यवस्थापन क्षेत्रात प्रशिक्षण देण्याचे काम करते ?

(a) भारतीय तंत्रज्ञान संस्था (IIT)
(b) राष्ट्रीय व्यावसायिक प्रशिक्षण मंडळ (NCTVT)
(c) अखिल भारतीय तंत्रशिक्षण परिषद (AICTE)
(d) भारतीय व्यवस्थापन संस्था (IIM)

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (b)
(2) फक्त (d)
(3) (a) आणि (c)
(4) वरीलपैकी नाही

Which of the following institutes provide training in the field of Industry Management ?

(a) Indian Institute of Technology (IIT)
(b) National Council for Training in Vocational Trade (NCTVT)
(c) All India Council for Technical Education (AICTE)
(d) Indian Institute of Management (IIM)

Answer Options :

(1) Only (b)
(2) Only (d)
(3) (a) and (c)
(4) None of the above

127. राष्ट्रीय शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद (NCERT) चे कार्य :

(a) मानव संसाधन विकास मंत्रालयाला शालेय शिक्षणाबाबत सल्ला देणे.

(b) शैक्षणिक वाचन साहित्य तयार करणे.

(c) शिक्षकांचे सेवांतर्गत व सेवापूर्व प्रशिक्षण करणे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (c) (2) (c) आणि (b) (3) (b) आणि (a) (4) सर्व बरोबर

Functions of the National Council of Educational Research and Training (NCERT) are :

(a) To advise the Ministry of Human Resource Development on school education.

(b) Preparation of educational reading material.

(c) Training of teachers in service and pre-service.

Answer Options :

(1) (a) and (c) (2) (c) and (b) (3) (b) and (a) (4) All are correct

---

128. मानव संसाधन विकासाच्या भूमिकेविषयी काही विधाने :

(a) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण ठरवणे आणि त्याची योग्य प्रकारे अंमलबजावणी करणे.

(b) शिक्षणाचा विस्तार, शैक्षणिक गुणवत्ता सुधारणे आणि शिक्षणाची संधी उपलब्ध करू देणे.

(c) वंचित घटकांच्या शिक्षणाकडे विशेष लक्ष पुरविण्याचे कार्य करणे.

(d) देशातील शैक्षणिक संधी वाढविण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय सहकार्य वाढविण्याचे कार्य करणे.

वरीलपैकी कोणता/कोणते पर्याय बरोबर आहे/आहेत ?

(1) फक्त (a) (2) (a) आणि (b)

(3) (b), (c) आणि (d) (4) वरीलपैकी सर्व

Some statements about the role of Human Resources Development :

(a) To decide National Education Policy and implement it properly.

(b) To expand the education, improve educational quality and provide educational opportunities.

(c) To provide special attention to the education of the deprived groups.

(d) To increase international cooperation to enhance educational opportunities in the country.

Which of the option(s) given above is/are correct ?

(1) Only (a) (2) (a) and (b)

(3) (b), (c) and (d) (4) All of the above

129. खालीलपैकी कोणत्या योजनेचा उद्देश हा 'नोकरी मागणारा, नोकरी देऊ शकेल' हा आहे ?

(a) स्टार्टअप इंडिया (b) स्टॅन्ड अप इंडिया

(c) कौशल्य भारत (d) मेक इन इंडिया

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (d) (2) फक्त (b)

(3) (a), (c) आणि (d) (4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following schemes aim is 'job seeker will be job provider' ?

(a) Startup India (b) Stand up India

(c) Skill India (d) Make in India

Answer Options :

(1) Only (d) (2) Only (b)

(3) (a), (c) and (d) (4) All of the above

---

130. नागरी भागातील आशा स्वयंसेविकांची भूमिका कोणती आहे ?

(a) सर्व गरोदर महिलांना जवळच्या अंगणवाडी केंद्रातून राशन मिळवून देणे.

(b) गरोदर महिलाच्या आरोग्य संस्थेत सुरक्षित प्रसूतीसाठी प्रयत्न करणे.

(c) प्रसूतीपुर्व वैद्यकीय काळजीकरिता समुपदेशन करणे.

(d) आपल्या कार्यक्षेत्रात येणाऱ्या सर्व गर्भवती महिलांची यादी करणे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b) आणि (c) (2) (b), (c) आणि (d)

(3) (b) आणि (c) (4) सर्व पर्याय बरोबर आहेत

What is the role of Asha Volunteers in urban areas ?

(a) Providing ration to all pregnant women from the nearest Anganwadi centre.

(b) To strive for safe delivery of pregnant women in the health institution.

(c) Counselling for antenatal medical care.

(d) Preparing a list of all pregnant women in her area.

Answer Options :

(1) (a), (b) and (c) (2) (b), (c) and (d)

(3) (b) and (c) (4) All options are correct

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

131. भारताचे माननीय पंतप्रधान यांनी कोणत्या वर्षा प्रधानमंत्री सुरक्षित मातृत्व अभियाना ची घोषणा केली ?

(1) 28 जूलै, 2015

(2) 29 जूलै, 2016

(3) 30 जूलै, 2017

(4) 31 जूलै, 2016

When did Hon'ble Prime Minister of India announce the Prime Minister's Safe Motherhood campaign ?

(1) 28 July, 2015

(2) 29 July, 2016

(3) 30 July, 2017

(4) 31 July, 2016

---

132. बालमृत्यू व कुपोषणाचे प्रमाण कमी करण्यासाठी महाराष्ट्र शासनाने खालीलपैकी कोणत्या योजना सुरु केल्या ?

(a) एस.ओ.एस्. व्हिलेज

(b) आश्रमशाळा योजना

(c) फॉस्टर देखभाल योजना

(d) मुख्यमंत्री शिशू स्वागत किट

वरीलपैकी कोणते पर्याय बरोबर आहे/आहेत ?

(1) फक्त (b) (2) फक्त (c)

(3) फक्त (d) (4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following schemes are initiated by the Government of Maharashtra to reduce child mortality and malnutrition ?

(a) S.O.S. Village

(b) Ashram School Scheme

(c) Foster Care Scheme

(d) Mukhyamantri Shishu Swagat Kit

Which of the option(s) given above is/are correct ?

(1) Only (b) (2) Only (c)

(3) Only (d) (4) All of the above

133. देशातील पहिली जीव-वैद्यकीय संशोधन संस्था खालीलपैकी कोणती आहे ?

(1) डॉ. नायडू सांसर्गिक रोग संस्था, पुणे

(2) हाफकीन, मुंबई

(3) सिपला, गोवा

(4) डॉ. भाभा संशोधन केंद्र, मुंबई

Which of the following is the first organism medical research institute in the country ?

(1) Dr. Naidu Sansargik Rog Sanstha, Pune

(2) Haffkine, Mumbai

(3) CIPLA, Goa

(4) Dr. Bhabha Research Centre, Mumbai

---

134. 'आशा' (ASHA) स्वयंसेविकांच्या बाबतीत खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

(a) हिवताप, क्षयरोग, साथीच्या रोगावर उपचारासाठी मदत करणे.

(b) कुटुंब कल्याण प्रचार आणि गर्भनिरोधकांचे वाटप करणे.

(c) माता स्तनपान, लोहयुक्त गोळया व आहार, इत्यादिंचे मार्गदर्शन करणे.

(d) जन्म-मृत्यू नोंदणीत मदत करणे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) (2) फक्त (b)

(3) (a), (b) आणि (d) (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following statement(s) is/are incorrect in the case of 'ASHA' Swayamsevak ?

(a) Helping to treat Malaria, Tuberculosis and Epidemics.

(b) Family Welfare Promotion and Distribution of Contraceptives.

(c) To guide mother's breast-feeding, iron tablets and diet, etc.

(d) Assisting in Birth and Death Registration.

Answer Options :

(1) Only (a) (2) Only (b)

(3) (a), (b) and (d) (4) None of the above

135. 'पंचायती राज' च्या पुढील स्तरात असणाऱ्या 'पंचायत समिती' ला कर्नाटकात ________ असे म्हणतात.

(1) अंचलिक पंचायत

(2) तालुका विकास मंडळ

(3) पंचायत युनियन काऊंसील

(4) क्षेत्र समिती

'Panchayat Samiti', as the next tier of 'Panchayati Raj', is called ________ in Karnataka.

(1) Anchalik Panchayat

(2) Taluka Development Board

(3) Panchayat Union Council

(4) Kshetra Samiti

---

136. खालीलपैकी एकात्मिक बाल विकास सेवा योजने अंतर्गत कोणत्या सेवा पुरविल्या जातात ?

(a) सकस आहाराचा पुरवठा करणे.

(b) विविध लसीकरणाचे कार्यक्रम आयोजित करणे.

(c) आरोग्य विषयक सल्ला केंद्र व सेवा यांचा पुरवठा करणे.

(d) महिलांना सकस आहार बनविण्यासंबंधी शिक्षण देणे.

वरीलपैकी कोणता/कोणते पर्याय चुकीचा/चुकीचे आहे/आहेत ?

(1) फक्त (d) (2) (a) आणि (b)

(3) वरीलपैकी सर्व (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following services are provided through Integrated Child Development Service Scheme ?

(a) To provide nutritious food.

(b) To organise various vaccination programmes.

(c) To provide health counselling centres and services.

(d) To educate the women for cooking nutritious food.

Which of the above option(s) is/are incorrect ?

(1) Only (d) (2) (a) and (b)

(3) All of the above (4) None of the above

137. खालीलपैकी कोणत्या घटकांचा पुरस्कार बालकांच्या वाढीसाठी युनीसेफ करते ?

(a) ग्रोथ चार्ट

(b) ओ.आर.एस.

(c) ब्रेस्ट-फीडींग

(d) इम्युनायझेशन

(e) क्वारंटाईन

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (e)
(2) (a) (b), (e) आणि (d)
(3) (b), (c), (d) आणि (e)
(4) (a), (b), (c) आणि (d)

Which of the following points are promoted by UNICEF for child development ?

(a) Growth chart

(b) ORS

(c) Breast-feeding

(d) Immunisation

(e) Quarantine

Answer Options :

(1) (a) and (e)
(2) (a) (b), (e) and (d)
(3) (b), (c), (d) and (e)
(4) (a), (b), (c) and (d)

---

138. एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रमाची कोणती वैशिष्टये होती ?

(a) समन्वयात्मक विकास

(b) अनेक बाबींचे एकात्मिकरण

(c) अनुदानासह कर्ज

(d) रोजगाराची हमी

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b)
(2) (b) आणि (c)
(3) (a), (b) आणि (c)
(4) यापैकी नाही

What were the features of Integrated Rural Development Programme ?

(a) Coordinating development

(b) Integration of many things

(c) Loan with grants

(d) Guarantee of employment

Answer Options :

(1) (a) and (b)
(2) (b) and (c)
(3) (a), (b) and (c)
(4) None of the above

139. खालीलपैकी कोणत्या योजने अंतर्गत महाराष्ट्र शासनाने ग्रामीण भागात इ.सन. 2024 पर्यंत 'हर घर, नळ से जल' पाणीपूरवठा करण्याचे उद्दिष्ठ ठरविण्यात आले होते ?

(a) अटल भुजल योजना
(b) जल जीवन मिशन
(c) मुख्यमंत्री पाणीपूरवठा योजना
(d) ग्रामीण भुजल मिशन

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) (2) फक्त (b)
(3) (a) आणि (b) (4) वरीलपैकी नाही

Under which of the following schemes had the Government of Maharashtra set a target to supply water to 'Har Ghar, Nal se Jal' in rural areas by 2024 ?

(a) Atal Bhujal Yojana
(b) Jal Jivan Mission
(c) Mukhyamantri Panipurwatha Yojana
(d) Gramin Bhujal Mission

Answer Options :

(1) Only (a) (2) Only (b)
(3) (a) and (b) (4) None of the above

---

140. केंद्र सरकारने पीएमजीएसवाय 3 कार्यक्रम मंजूर केला यामध्ये ग्रामीण भाग कशाने जोडला जाणार आहे ?

(a) आंतरराष्ट्रीय विमानतळे
(b) ग्रामीण कृषी बाजार
(c) उच्च माध्यमिक शाळा
(d) रुग्णालये

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) (a), (b) आणि (c)
(3) (b), (c) आणि (d) (4) सर्व पर्याय बरोबर आहेत

The Central Government has sanctioned PMGSY 3 programmes in rural areas. What is it that is going to be connected ?

(a) International Airports
(b) Rural Agriculture Markets
(c) Higher Secondary Schools
(d) Hospitals

Answer Options :

(1) (a) and (b) (2) (a), (b) and (c)
(3) (b), (c) and (d) (4) All options are correct

141. शरद पवार ग्राम समृद्धी योजने अंतर्गत खालीलपैकी कोणत्या कामांना प्राधान्य देण्यात येते ?

(a) गाय व म्हैस यांच्याकरीता पक्का गोठा बांधने

(b) शेळीपालन शेड बांधने

(c) कुकुटपालन शेड बांधने

(d) नाडेप कंपोष्टींग

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) (2) (b) आणि (c)

(3) वरीलपैकी नाही (4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following works was given priority under Sharad Pawar Gram Samrudhi Yojana ?

(a) Construction of permanent shed for cows and buffaloes

(b) Construction of goat rearing sheds

(c) Construction of poultry sheds

(d) Nadep composting

Answer Options :

(1) Only (a) (2) (b) and (c)

(3) None of the above (4) All of the above

---

142. (a) एकात्मिक जल आराखडा तयार करणारे महाराष्ट्र हे देशातील पहिले राज्य आहे.

(b) महाराष्ट्रातील गोदावरी, कृष्णा, तापी, नर्मदा व महानदी या खोऱ्यांचा एकात्मिक जल आराखड्यात समावेश आहे.

वरीलपैकी कोणती/कोणते विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

(1) फक्त (b) (2) फक्त (a)

(3) (a) आणि (b) (4) वरीलपैकी नाही

(a) Maharashtra is the first state in the country to have Integrated Water Plan.

(b) The Integrated Water Plan includes Godavari, Krishna, Tapi, Narmada and Mahanadi rivers in Maharashtra.

Which of the option(s) given above is/are incorrect ?

(1) Only (b) (2) Only (a)

(3) (a) and (b) (4) None of the above

143. खालीलपैकी महाराष्ट्र शासनाने 'स्मार्ट ग्राम योजनेचे' कोणते नामकरण केले आहे ?

(a) स्व. बाळासाहेब ठाकरे ग्राम समृद्धी योजना

(b) आण्णा हजारे ग्राम स्वराज्य योजना

(c) आर.आर. आबा पाटील सुंदर गाव पूरस्कार योजना

(d) स्व. गोपीनाथ मुंडे स्मार्ट ग्राम योजना

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (b) (2) फक्त (a)

(3) फक्त (c) (4) वरीलपैकी नाही

'Smart Village Scheme' by the Government of Maharashtra is named as :

(a) Late Balasaheb Thackeray Gram Samrudhi Yojana

(b) Anna Hazare Gram Swarajya Yojana

(c) R.R. Aba Patil Sundar Gaon Puruskar Yojana

(d) Late Gopinath Munde Smart Gram Yojana

Answer Options :

(1) Only (b) (2) Only (a)

(3) Only (c) (4) None of the above

---

144. राष्ट्रीय कृषी व ग्रामीण विकास बँकेची (नाबार्ड) ची कार्ये :

(a) सहकारी व प्रादेशिक ग्रामीण बँकाना पुनर्वित्तपुरवठा करणे.

(b) कृषी क्षेत्राचा शाश्वत विकास करणे.

(c) ग्रामीण आरोग्य सेवांना वित्तपुरवठा करणे.

(d) कृषि आणि कर्जासबंधी धोरण ठरवणे.

वरीलपैकी कोणते/कोणती विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

(1) फक्त (a) (2) फक्त (a) आणि (b)

(3) (a), (b) आणि (c) (4) (a), (b), (c) आणि (d)

Function(s) of the National Bank for Agriculture and Rural Development (NABARD) is/are :

(a) Refinance of co-operative and regional rural banks.

(b) Sustainable development of agricultural field.

(c) Financing of rural health services.

(d) To determine policy for agriculture and debt.

Which of the statements given above is/are correct ?

(1) Only (a) (2) Only (a) and (b)

(3) (a), (b) and (c) (4) (a), (b), (c) and (d)

145. ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान अर्थात 'उमेद' अभियानाची मुख्य कार्ये कोणती ?

(a) गरिबी निर्मूलनाचा समग्र विचार

(b) समुदाय विकास

(c) शाश्वत उपजीविका निर्माण करणे

(d) बचत गटाद्वारे स्त्रियांचे संघटन

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) (2) (b) आणि (c)

(3) फक्त (a) (4) (a), (b), (c) आणि (d)

What are the specific functions of Gramin Jivanonnati Abiyan – 'UMED' ?

(a) Holistic view of poverty eradication

(b) Community development

(c) Create sustainable livelihood

(d) Organisation of women through self-help groups

Answer Options :

(1) (a) and (b) (2) (b) and (c)

(3) Only (a) (4) (a), (b), (c) and (d)

---

146. खालीलपैकी महाराष्ट्रात ज्या ग्राम पंचायतींना स्वतंत्र कार्यालयीन इमारत नाही अशा ग्राम पंचायतीसाठी 2018 मध्ये कोणती योजना सुरु करण्यात आली आहे ?

(a) डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम ग्राम पंचायत बांधणी योजना

(b) स्व. गोपीनाथ मुंडे स्मृती ग्राम पंचायत योजना

(c) बाळासाहेब ठाकरे स्मृति मातोश्री ग्राम पंचायत बांधणी योजना

(d) स्व. आर.आर. पाटील ग्राम पंचायत योजना

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (d) (2) फक्त (b)

(3) फक्त (c) (4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following schemes was started in 2018 for Gram Panchayats in Maharashtra which do not have separate office building ?

(a) Dr. A.P.J. Abdul Kalam Gram Panchayat Bandhani Yojana

(b) Late Gopinath Munde Smriti Gram Panchayat Yojana

(c) Balasaheb Thackeray Smriti Matoshri Gram Panchayat Bandhani Yojana

(d) Late R.R. Patil Gram Panchayat Yojana

Answer Options :

(1) Only (d) (2) Only (b)

(3) Only (c) (4) All of the above

147. महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेअंतर्गत ग्रामीण भागातील पात्र कामगारांना वर्षातुन किमान किती दिवसाच्या रोजगाराची हमी देण्यात आली आहे ?

(a) 110 दिवस (b) 100 दिवस (c) 90 दिवस (d) 30 दिवस

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (c) (2) फक्त (d)

(3) फक्त (b) (4) वरीलपैकी नाही

Under Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Scheme, how many minimum number of days of employment is guaranteed to eligible workers in rural areas in a year ?

(a) 110 days (b) 100 days (c) 90 days (d) 30 days

Answer Options :

(1) Only (c) (2) Only (d)

(3) Only (b) (4) None of the above

---

148. भारताच्या राष्ट्रीय आरोग्य धोरणात ________, ________ आणि ________ या उपायांवर भर देण्यात आला आहे.

(1) प्रतिबंधात्मक, स्पर्धात्मक, पुनर्वसनात्मक
(2) पुनर्वसनात्मक, संरक्षणात्मक, स्पर्धात्मक
(3) प्रतिबंधात्मक, संवर्धनात्मक, पुनर्वसनात्मक
(4) उपचारात्मक, संरक्षणात्मक, संवर्धनात्मक

National Health Policy of India emphasises on ________, ________ and ________ remedies.

(1) Preventative, Competitive, Rehabilitative
(2) Rehabilitative, Protective, Competitive
(3) Preventative, Conservative, Rehabilitative
(4) Curative, Protective, Conservative

---

149. सन् 1835 मध्ये ________ यांनी लॉजीस्टीक कर्व्हचा वापर करुन लोकसंख्याविषयक अंदाज करण्याची पद्धती विकसित केली.

(1) प्लेटलेट (2) क्वेटलेट (3) श्रॉफर (4) माल्थस्

In 1835, ________ developed population projection method by using logistic curve.

(1) Platelet (2) Quetelet (3) Shrofer (4) Malthus

---

150. मानव विकास निर्देशांक लोकसंख्येच्या ________ सूचक असतो.

(1) घनतेचा (2) साक्षरतेचा

(3) उद्रेकाचा (4) गुणवत्तेचा

Human Development Index indicates ________ of population.

(1) Density (2) Literacy

(3) Explosion (4) Quality

सूचना — (पृष्ठ 1 वरून पुढे.....)

(8) प्रश्नपुस्तिकेमध्ये विहित केलेल्या विशिष्ट जागीच कच्चे काम (रफ वर्क) करावे. प्रश्नपुस्तिकेव्यतिरिक्त उत्तरपत्रिकेवर वा इतर कागदावर कच्चे काम केल्यास ते कॉपी करण्याच्या उद्देशाने केले आहे, असे मानले जाईल व त्यानुसार उमेदवारावर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचे अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

(9) सदर प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपल्यानंतर उमेदवाराला ही प्रश्नपुस्तिका स्वत:बरोबर परीक्षाकक्षाबाहेर घेऊन जाण्यास परवानगी आहे. **मात्र परीक्षाकक्षाबाहेर जाण्यापूर्वी उमेदवाराने आपल्या उत्तरपत्रिकेचा भाग-1 समवेक्षकाकडे न विसरता परत करणे आवश्यक आहे.**

नमुना प्रश्न

प्र. क्र. **201.** सतीची चाल नष्ट करण्यासाठी कोणी मूलत: प्रयत्न केले ?

(1) स्वामी दयानंद सरस्वती (2) ईश्वरचंद्र विद्यासागर

(3) राजा राममोहन रॉय (4) गोपाळकृष्ण गोखले

ह्या प्रश्नाचे योग्य उत्तर "(3) राजा राममोहन रॉय" असे आहे. त्यामुळे या प्रश्नाचे उत्तर "(3)" होईल. यास्तव **खालीलप्रमाणे** प्रश्न क्र. **201** समोरील उत्तर-क्रमांक "③" हे वर्तुळ पूर्णपणे छायांकित करून दाखविणे आवश्यक आहे.

प्र. क्र. **201.** ① ② ● ④

अशा पद्धतीने प्रस्तुत प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाचा तुमचा उत्तर-क्रमांक हा तुम्हाला स्वतंत्रीत्या पुरविलेल्या उत्तरपत्रिकेवरील त्या त्या प्रश्नक्रमांकासमोरील संबंधित वर्तुळ पूर्णपणे छायांकित करून दाखवावा. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

कच्च्या कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

SEAL SEAL SEAL